

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Regvla Morvm Sive Tractatvs Bipartitvs De Sufficienti Ad
Conscientiam Rite Formandam Regvla In Quo Usus
Cujusvis Opinionis Practice Probabilis Convincitur Esse
Licitus**

Terillus, Antonius

Leodii, 1678

Quæst. XLVI. Vtrùm obedire liceat contra propriam opinionem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77827)

bona fides ex rationibus directis non formatur. 23. Ceterum Deus non est, sicut ceteri amici, qui ignorant circumstantias, in quibus amici sui versantur; nec spectat ad eos determinare, quomodo amici se gerere debeant. Sed Deus tanquam supremus legislator omnia intuetur, & pro omnibus casibus statuit quid sit agendum. Inter reliqua autem statuit, quod stante insuperabili ignorantia legis, bonaque fide rationabiliter formatam, liceat secundum illam operari. Unde qui sequuntur benignam sententiam, non transgrediuntur leges amicitiae cum Deo, sed faciunt quod eiverè placet, & quod ipsi etiam illi placere existimant.

Obi. 6. 24. Ad sextam. Admitto paritatem inter homicidium & alia prohibita, & fateor nullum illorum licite poni, nisi formetur conscientia quod sit licitum, & à Deo permissum. Rursus verum etiam est, quod nil excuset in aliis, nisi quod excuset in homicidio; sed falsum est, quod hoc sit

sola & unica ignorantia invincibilis; illa enim sola non excusat, cum praeter illam bona conscientiae fides requiritur; & quidem utraque semper requiritur, ut actio quavis sit honesta, quia quavis illarum ablatam, actio evadit turpis & impudibilis, ut constat ex 1. 2. ubi agitur de conscientia.

27. Ultimum argumentum, ut jacet, probat quidem ultimam assertionem, sed priores non impugnat. Itaque sicut ex una parte Celladeus ultra debitum casuum collectores in hac quaestione accusavit, ita ex altera parte nil attulit, quod benignae sententiae repugnet, aut de illa difficultatem ingerat. Illa enim docet, nunquam in ambiguo operandum esse, sed peccatum inevitabiliter imminere, nisi conscientia & bona fides, quae opus creditur esse conforme voluntati divinae, ex rationabili motivo formetur. Quae cum certa sint, ad alia progrediendum est.

QUAESTIO QUADRAGESIMA- S E X T A.

Vtrum obedire liceat contra propriam opinionem?

Celladeus
quid in hac
quaest. cogit?

1. **M**ATERIAM hanc Celladeus tractat lib. 3. quaest. 14. illique tres alias quaestiones quasi praambulas praemittit, nempe 11. 12. & 13. in quibus & fuse & bene probat, nemini licitum esse operari, aut consulere contra propriam opinionem, speculative & practice talem, eam retinendo & in sensu composito. Huic ejus doctrinae, quoad substantiam, & ego assentior, quia vera est, eamque ex professo tradidi ac probavi quaest. 30. de Consc. prob. Verum hoc in Celladeo displicet, quod in suo discursu absque debita rerum ac terminorum distinctione procedat. Quocirca, ne ipse ejusdem accusationis reus evadam, congruum, imò necessarium putavi terminos explicare; quod ita breviter praestabo, ut lector non solum habeat, unde absque aequivocatione praesentem quaestionem intelligat, sed abundè instructus sit, ut absque deceptionis periculo percurrere possit, quae Celladeus tradit tribus illis quaestionibus praesalaribus, de quibus proxime mentionem feci.

TERMINORUM EXPLICATIO.

2. **M**ULTIPLICITER operari & consulere potest homo contra propriam opinionem. Primò, contra opinionem habituales, quam habitualiter tenet. Secundò, contra opinionem propriam actualem, seu actu existentem, dum operatur.

Rursus opinio actualis potest esse vel prorsus absoluta ac finalis sententia, vel solum absoluta & finalis secundum quid, nempe, quantum est ex vi rationum ac auctoritatum directè probantium.

Tertiò, operans contra propriam opinionem quando venit ad opus, potest eam deponere,

vel non deponere. Si eam deponat, videndum est, quomodo eam deponat, an per solum suspensionem omnis iudicii, ut maneat actu dubitans? an per iudicium contrarium, attendendum est, an hoc cum sufficienti, an sine sufficienti fundamento fiat?

3. Jam de his omnibus dispar est ratio, ut late ostendi quaest. 30. de Consc. prob. Porro argumenta Celladei solum probant, licitum non esse operari contra actualem opinionem ultimam non depositam, quod verissimum esse iudico; reliqui autem sensus ac distinctiones, quibus meam hanc de re sententiam loco citato proposui, non impugnant. Itaque cum allata terminorum distinctio omnem inter nos quoad ea, quae tribus quaestionibus prioribus à Celladeo agitantur, controversiam dirimat, illis examinandis non immerbor: qui enim cum harum distinctionum praecautione eas legerit, facile veritatem detegit, idque absque periculo errandi circa quaestionem ipsam in sensu, quo illam admitto; imò multa & valida argumenta ad eam efficaciter confirmandam reperiet, pro quibus sua Celladeo laus debetur.

4. Unum tamen diligenter observandum est ex quaest. 12. ubi ob indistinctionem terminorum periculum est, ne grandis error Lectori obrepat. Contendit Celladeus, & bene, neminem opinari posse aliquid contra alios contrarium tenentes, licet quin simul rejiciat oppositas rationes ut fallaces, auctoritatemque tenentium contrarium ut fallacem, ac deceptam repellat. Unde infert, intellectum semper ita iudicare de objecto, quod verum esse affirmat, ut rationes & auctoritates contrarias sibi representatas repellat ut fallaces & insufficientes, nisi ponat enunciationem non absolutam, sed secundum quid & restrictam, qualem poneret, qui expressè diceret, se non agere de objecto aliquo, prout substat revelationi & auctoritati

Auctoritati divinae V. G. sed solum prout ratione naturali confirmatur.

Celladeus caute legenda. 5. Hæc vera sunt, sed quod Celladeus ex illis inferre videtur est falsissimum; scilicet, quod qui directè considerat rem aliquam, illamque, aliorum auctoritate & rationibus non obstantibus, enunciat esse malam, non possit uti syllogismo illo reflexo. *Omne probabiliter bonum est licitum. Hic contractus est probabiliter bonus. Ergo est licitus.* Quia ut illo utatur, existimare debet, contractum illum esse licitum, quem tamen supponit credere esse illicitum. At hoc fieri nequit, quia homo ea ratione simul rejiceret & approbaret eandem auctoritatem in ordine ad propositiones sibi contradicentes, quod est impossibile.

Qui directè tenet contra aliquem, potest in rebus sua consideratione ex illius auctoritate credere illicitum. 6. Et sanè ita in hac re Celladeus loquitur, ut videatur velle inferre, quod qui contra rationes & auctoritatem Suarii & aliorum tenet aliquid esse illicitum, nullatenus possit ex illorum auctoritate & ratione formare sibi conscientiam, quod res illa sit simpliciter licita. Si Celladeus hoc sibi velit, haud dubiè fallitur, quia non est, cur rationes & auctoritas Suarii & aliorum non possint eâ ratione me movere ad utrumque illud asserendum, sicut rationes similes moverunt ipsum Suarium & alios ad simul enunciandum utrumque de multis aliis objectis. Quis non novit, Suarium & alios sæpè tenere aliquid esse illicitum, de quo tamen statim enunciant, illud esse in praxi tutum? Cur ergò non poterunt rationes & auctoritates illæ eâdem ratione me movere ad idem dicendum, ad quod affirmandum illos moverunt? Nulla in his est oppositio aut contradictio; quia quando Auctores ita enunciant, non considerant rem illam in ordine ad easdem, sed in ordine ad diversas circumstantias. In prima propositione considerant objectum directè per rationes & titulos ex natura rei cum illo connexos, & dum aliud non considerant, absolutè dicunt illud esse illicitum. At postea reflexentes ad rei incertitudinem, & ad probabilitatem oppositi, iterum considerant objectum illud reflexè, & ex novis ac reflexis rationibus dicunt, illud omnibus inspectis esse licitum, tum quia lex illud prohibens non est sufficienter promulgata; tum quia in incertis melior est conditio libertatis possidentis; tum quia veritas ipsa insuperabiliter & invincibiliter ignoratur; tum demùm ob alias causas, quas ponderant, & ad reflexam suam de licito probabilium usu sententiam stabiliendam afferunt. Itaque judicia ista non sunt contradictoria, quia quod unum negat de hoc objecto, ut hisce præcisè circumstantiis substantive, alterum affirmat de eodem sub circumstantiis longè diversis considerato. Quod si primum judicium ex ultimato quodam modo enunciandi, aut aliunde conjungi nequeat cum secundo, in eo casu non licebit contra illam sententiam actualem agere, quia eâ stante bona fides formari non poterit, ut *quæst. 30. de Conf. prob.* dictum est.

Nec tamen approbat & reprobatur idem in ordine ad iudicium. 7. Cæterùm in istiusmodi casu intellectus non rejicit & approbat eandem auctoritatem in ordine ad idem objectum, quia in primo casu repellit quidem rationem & auctoritatem Suarii & aliorum, in quantum illorum auctoritas versatur circa rationes directè tantùm probantes rem illam esse licitam, quia hoc tantùm modo auctoritas & rationes illorum ipsi contradicunt: at non contemnit nec repellit eorum auctoritatem in ordine ad rationes reflexas, immò verò ipsis expressè subscribit. Itaque absurdum à Celladeo objectum non sequitur, sed è contrario legitime inferitur,

quod homo sperari possit contra propriam opinionem actualem directam, modò illa non sit prorsus absolutè ac ultimata definitiva, sed formaliter vel virtualiter solum feratur in rem illam prout consideratur ex vi rationum directè probantium, atque ita relinquit locum ulteriori deliberationi reflexæ ac ultimatae.

8. Hæc observatione præmissa, ne Lector ex minus distincta Celladei locutione per æquivocationem decipiatur, accedo ad discutendam *quæst. 12.* ubi quærit, an subditus teneatur obedire superiori contra propriam opinionem de peccato? hac de re fusè egi *quæst. 22. de Conf. prob. num. 79. & seq.* Non erit autem abs re, si Lector ibi dicta diligenter inspiciat. Cæterùm si aut noluerit, aut non poterit ea inspicere, spero hæc dicenda abundè suffectura ad ea evitanda, in quibus Celladeus discrepat à communi utràque sententiâ, quam hic breviter declarandum assumo.

ASSERTIO PRIMA.

Subditus tenetur obedire contra propriam opinionem actualem, quando iudicium ipsius nil enunciat de peccato, sed solum de magis vel minus bono.

9. **P**ROBATUR assertio (cui Celladeus §. 1. consentit) quia opus præceptum in tali casu est licitum. Ergò subditus peccat, si nolit obedire; manifestè enim facit contra votum, quo voluntati suæ renunciavit, illamque in Superioris sui manum & dispositionem transtulit. Præterea, iudicium subditi, contrarium iudicio superioris, non est impedimento, quò minus conformitas voluntatum servetur; neque ullum apparet malum, sed magnum bonum in eo, quod subditus obediat contra suum iudicium. Ergò haud dubiè tenetur obedire contra illud, etiam si illud non deponat, cum nil sit, quod inobedientiam ejus honestare, aut obedientiam inhonestare possit. Et ita omnes tenent.

ASSERTIO SECUNDA.

In rebus incertis subditus obedire tenetur.

10. **H**ANC assertionem sic probat Celladeus, qui dicit eam esse certam. Subditus, inquit, non tenetur scire, & examinare, an superior recta præcipiat, nec ne; sed ubi nescit, præsumere debet, quod recta præcipiat. Mox citat *caput, quid culpatur 23. quæst. 1.* ubi Aug. lib. 22. contra Faustum manicheum cap. 74. & ex eo Theologi docent, quod subditi, ut militent in exercitu sui Principis, non teneantur examinare, & nosse justitiam belli. Itaque. Verùm hæc ratio, sic proposita, non est universalis; quamvis enim locum habeat, quoties probitas & doctrina superioris talis est, ut respectu subditi fundet præsumptionem, quod superior recta præcipiat (quod plerumque locum habet respectu subditorum imperitorum, maxime Religiosorum, & eorum, qui à probis & peritis Ecclesiasticis gubernantur) tamen respectu peritorum & sagacium scientia & probitas superioris sæpè tanta non est, ut illa fundet dictam præsumptionem; maxime quando illimet casum examinârunt, & ab ipso superiore in consilium ac deliberationem adhibiti fuerunt. In tali

Intentum hujus quæstionis.

Aliquando subditus tenetur obedire contra propriam opinionem, etiam ultimam & actualem.

In rebus incertis.

tali enim casu non apparet, unde subditus præsumere possit, superiorem recta præcipere, cum illo omnibus bene ponderatis, rem dubiam esse censuerit, aut absolute malam judicaverit, nec habeat rationem novam nunc aliter sentiendi. Ergo non debet, & fortasse non potest ita præsumere. Teneatur tamen obedire. Præterea Aug. in cap. quid culpatur, non dicit, subditum militantem debere præsumere bellum esse justum, ut ex ipsis Canonis verbis mox constabit, sed solum requirit ne sciat bellum esse injustum. Ergo ratio Celladei non est sufficiens ad probandum intentum; & auctoritas, quam affert, nec dicit, nec infert illud, ad quod comprobandum ab illo allegari videtur, nempe, quod subditus in dubio præsumere possit ac debeat recta præcipi, atque ideo teneatur obedire.

Ratio Celladei insufficiens.

Textus & mens Aug. expenditur.

Quid requiratur & iustificiat, ut subditi licite bellent

11. Probatur ergo primò auctoritate irrefragabili omnium Sanctorum ac Theologorum, omniumque Magistrorum vitæ spiritualis, qui de obedientia subditorum scripserunt. Inprimis in dicto cap. quid culpatur. Augustinus hæc habet. Ergo vir justus, si forte sub rege homine etiam sacri-lego militet, recte potest illo jubente bellare, si vice pacis ordinem servans, quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit, certum non est, ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi: innocentem autem militem ostendat ordo serviendi. Ecce, ex mente Augustini, subditi Regis etiam sa-rilegi, qui forte reus est imperando iniqua, illo jubente, licite bellant, dummodò non sit certum, quod contra Dei præceptum impetret. At non est certum, quod contra Dei præceptum impetret, etiam quando, omnibus inspectis, honestas belli est dubia, nec adest sufficiens præsumptio de honestate belli. Ergo tunc etiam obedire debet. Ratio Aug. ingeniosa est & bene perpendenda; honestatem enim bellandi refundit in ordinis observantiam, quia ordo reipublice consurgit ex mutuo respectu inter Principem & subditos. Princeps tenetur subditos tutari, subditi tenentur Principi obedire, non solum quando certum est quod bona præcipiat, sed etiam quando non est certum quod dubeat mala; si enim in casu hujus dubii subditus resistere possit, ordo reipublicæ & interna pax læderetur; quæ certa læsio plus mali in se continet, quam periculum solum violandi legem Dei, quod ex dubio ac incertitudine oritur. Et quidem Deus ipse hujus ordinis auctor est, illumque servari jubet. Unde quando certum est ordinem turbari, incertum autem, an malum etiam materialiter fiat, certæ legi obtemperandum est potius quam incertæ. Itaque ratio hæc fundatur in ipso statu reipublicæ, seu in statu fundante superioritatem, & subjectionem, qui status plura secum fert commoda quam incommoda, ideoque necessariò honestat aliqua, quæ honesta non essent, dempto statu illo, qui indivisibiliter respicit plura modo humano gerenda, quorum aliqua secundam se sunt inconvenientia, sed prout subsunt illi statui, id est, prout subsunt legi Dei instituenti ac approbanti illum statum, sunt inhonestæ. Itaque ratio Augustini eadem prorsus est cum illa, quæ fundatur in ipso statu constituyente superiore & subditum, quam prosecutus sum quæst. 23. de Conf. prob. num. 83.

S. Bernardus.

12. S. Bernardus tract. de præcepto & dispensatione cap. 12. hæc habet. Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus. Mox objicit sibi. Sed homines, inquit, fa-

cile falli in Dei voluntate de rebus dubiis percipiendâ, & in præcipiendâ fallere possunt. Sed statim respondet. Sed enim quid hoc refert tuâ, qui confisus non es &c. Et tandem sic concludit. Ipsam providentiam pro Deo habemus, tanquam Deum in hæc, quæ non sunt aperte contra Deum, audire debemus.

S. Bonaventura in speculo disciplina cap. 4. pri. s. 1. mam illam Bernardi sententiam de verbo ad verbum usurpavit, ideoque haud dubiè per omnia Bernardo consentit.

Humbertus, Ordinis Prædicatorum Gener. Humbertus V. lib. 5. de eruditione Religiosorum cap. 1. hæc habet. Obedientia hominem de Dei placito certificat: nisi enim aperte sit malum, quod à superiore præcipitur, sic accipiendum est, ac si à Deo præciperetur.

Bernardus Senensis in dialogo de obedientia. S. Bernardus. Ubi subditus rationabiliter dubitat, an quod præcipitur sit peccatum an non, tunc profectò obedire debet. Hoc est, ut ibi explicat, quando dubium est fundatum, & tale, ut inhonestas probari non possit, tunc obedire debet. At si dubium sit voluntarium & affectatum, ac irrationabile, ut si dubitetur de eo, quod apud omnes constat esse mortale, vel veniale peccatum, hujusmodi dubietas, cum ex ignorantia juris proveniat, non excusat ad minus à toto. Ita Bernardus.

S. Ignatius Loyola Societatis nostræ Fundator S. Ignatius. Sæpissimè istam doctrinam tradit, 3. Par. const. cap. 1. S. 23. dicit obedire esse in omnibus rebus, ubi peccatum non cerneretur, quod explicans. p. 6. cap. 1. dicit, in omnibus rebus, ad quas potest obedientia cum charitate se extendere. Ubi in Declarat. lit. B. dicitur. Hujusmodi sunt ille omnes, in quibus nullum manifestum est peccatum. Rursus in Epist. de obedientia hæc habet. Est igitur hæc ratio subditiendi proprii iudicii, ac sine ulla questione sancienti, & collaudandi apud se, quodcumque superior jufferit, non solum sancti viri usitata, sed etiam perfectæ obedientie studiosi imitanda omnibus in rebus, quæ cum peccato manifesto conjunctæ non sunt.

13. Eadem est doctrina antiquissimorum ac Theologorum sapientissimorum Theologorum. Halensis parte 2. quæst. 121. membro 3. art. 2. docet, subditum in obscuris debere obedire Prælato, quodque præceptum superioris plus obliget, quam conscientia subditi præcipiens oppositum. Idem docet S. Bonaventura in 2. dist. 39. art. 1. quæst. 3. Astephanus. lib. 2. tit. 3. art. 2. Geson. de pollut. nocturna, considerat. 3. Nider in Consolatorio, part. 3. cap. 17. ibique pro se citat Raymundum, & Henricum Gandensem. Dionysius Carthusianus in 2. dist. 39. & 44. quæst. ultimâ, nec quemquam inveni, qui contrarium teneat.

14. Confirmatur. In cap. Dominus, de secundis nuptiis. Lucius III. declarat ac definit, quod qui abque certitudine de prioris conjugis morte ad secundas nuptias transierint, quamdiu existimant dubium esse, an prior conjux superstit, socio postulanti debitum negare non debeant, quamvis illi id exigere non possint. Rursus Innocentius III. in cap. inquisitioni, de sent. excom. expressè tradit, quod conjux, quando conscientia pulsata animum illius ex credulitate probabilis & discreta, non tamen evidenti & manifesta, de impedimento matrimonii, licite possit reddere debitum, sed postulare non debeat, & rationem dat, ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra judicium conscientie committat offensam. Hinc sic arguit. Ita se habet subditus ad superiorem exigentem obedientiam, sicut conjux ad consortem exigentem debitum; quia sicut ordo & lex matrimonii postulat,

Subditus ita se habet ad superiorem in dubio, si aut conjux ad consortem, qui in dubio exigit debitum.

statul, ut debitum reddatur petenti, ita ordo & lex obedientiæ postulat ut inferiori superiori júbenti & ordinanti obediat. Præterea sicut matrimonium est sacramentum, & status, quo vir & mulier sibi mutuo legitime sua corpora tradunt ad perpetuam vitæ societatem, ad finem proles suscipiendæ, & remedium concupiscentiæ, ita professio religiosa, aut etiam subiectio Principi, est status quidam, quo Religiosus quidem sua se libertate privat, atque illum in superioris sui arbitrium transfert, subditus verò Principi, cujus est bono publico invigilare, subditur, illique obedire tenetur. Itaque haud dubie ita se habet subditus ad superiorem in ordine ad obediendum & debitum obedientiæ, sicut conjux ad consortem in ordine ad reddendum debitum. Atqui certum est ex definitione Pontificum, quòd conjux, sive bona sive mala fide contraxit (nam Lucius loquitur de contrahente mala fide, Innocentius verò non supponit malam fidem præcessisse, sed aut loquitur de contrahente bona fide, aut ab utroque præscindit) licite possit ac debeat reddere debitum conjugale, etsi dubitet, imò etsi probabiliter credat matrimonium non subsistere. Ergò eodem modo subditus & potest & debet obedire tametsi dubitet, imò & probabiliter credat rem præceptam esse illicitam; quia nil est, quod honestare possit redditionem debiti in illis circumstantiis, quod æquo jure in similibus circumstantiis obedientiam non honestet.

Obdientia in dubio de honestate rei præceptæ debetur pro. pr. s. statum subiectio- nis.

15. Probatur 2. ratione. Quotiescúmque homo constituitur inter duo mala collectivè inevitabilia, minus est præeligendum. Atqui omnis subditus necessariò constituitur inter duo mala collectivè inevitabilia, quando superior præcipit rem non certò licitam; ex una enim parte, si obediat, imminet periculum erroris & peccati saltem materialis; si verò non obediat, ordo subiectio- nis turbatur, ac plurima alia mala inobedientiam naturaliter consequentia proveniunt, ut discordia inter superiorem & subditum, fociorum scandalum, & alia hujusmodi. Ergò in tali casu minus horum malorum est eligendum. Atqui minus malum est obedire, quàm non obedire; quia malum, quod imminet ex obedientia non est certum, sed dubium, ut supponitur; malum verò, quod imminet ex inobedientia, est certum, quia præter ipsam inobedientiam & violationem voti (de quibus imminentibus idem est dubium, quod de inhonestate rei præceptæ) ordo subiectio- nis certò turbatur, & superior à certa possessione suæ jurisdictionis ob incertam subditi exceptionem dejicitur; unde rixa ac dissensio, aliorumque scandalum necessariò consequuntur. Mala autem certa incertis postponenda sunt, & hæc præ illis eligenda, maxime quando cætera sunt paria, ut in casu nostro. Ergò in omni casu ejusmodi obedientia præeligenda est. Et sanè dubium non est, quin hæc sit ipsissima causa, quam Aug. in cap. quid culpatur. 23. quæst. 1. & Pontifices in citatis Decretalibus attulerunt ad probandum, quod miles subditus in dubio licite bellet, quodque conjux in simili casu licite debitum reddat. Ratio enim Augustini est, quòd miles ordinem subiectio- nis servet, atque ideo licite obediat; per hoc enim præfert illud, quod certo titulo debetur, posthabito eo, quod non nisi dubio titulo exigitur. Similiter Pontifices in eo obligationem reddendi debitum fundant, quòd lex conjugii violaretur, si debitum petenti negaretur, scilicet lex favens illi, qui ex animo verè contrahendi nuptias celebravit, quique est in possessione debiti petendi,

nallaque ratione dubitat de valore sui contractus. Tali enim consorti debitum negari non potest, quin certum jus violetur, quin ordo seu lex matrimonii turbetur, atque mutua conjugum charitas violetur &c. quod majus malum est, quàm in dubio, stante dubio, mali materialis periculo se exponere quando utrumque simul vitari non potest.

Confirmatur. Tam lex matrimonii, quàm ordo subiectio- nis, est status à Deo institutus, & quidem eo fine, ut per homines more humano, & juxta possibilitatem directionis à limitatione humani intellectus obtinendæ administraretur. Omnis autem ejusmodi status inseparabilis est ab aliquo inconvenienti; quia quæ administrari non possunt nisi per homines plurima ignorantes, ab hoc saltem separari non possunt, quòd homines statum illum ministrantes aliquando ea exigant, quæ, si veritas sciretur, nemo licite velle posset. Hoc autem est magnum inconveniens, ut patet. Nihilominus omnis ejusmodi status simpliciter bonus est. Quamvis enim indivisibiliter extendatur ad plura, quorum nonnulla sunt aliquando materialiter mala, tamen bona à tali statu provenientia sunt incomparabiliter majora, quàm mala ab eodem imminetia. Ergò necesse fuit, ut mala, prout necessariò substantia tali statui, à Deo permittantur, eò quòd extra statum illum non subsint circumstantiis inferentibus ea incommoda, quæ vitari non possunt, nisi talia objecta in statu illo essent permilla. Ratio hæc in illud resolvitur, quòd status, indivisibiliter extensus ad plura, omnia honestat, modò pauca comprehendat, de quorum materiali honestate nil certi innotescit, & ex alia parte innumera secum commoda ferat, quorum honestas est indubia, maxime quando status ille per hominem administrari non potest absque dictis incommodis, quæ si non essent permilla, bona ipsa ex statu illo sperata haberi non possent, sed mala contraria eaque gravissima necessariò irruerent. Hoc videre est in officio Judicis, Chirurgi, Medici, aliisque ejusmodi, quæ humano modo administrari non possunt, quin per illorum usum, modò innocens interficiatur, modò æger pro medicina proficua mortiferam potionem sumat &c. Nihilominus officia hujusmodi non solum utilia, sed etiam necessaria sunt reipublicæ, quia, omnibus computatis, longè plura commoda secum ferunt, quàm incommoda; ideoque à Deo instituta sunt, & sunt absolute bona ac convenientia, naturæque rationalis præscriptionibus consentanea. Idem profus dicendum est de statu conjugii ac religiôsæ obedientiæ, qui per homines administrari debent, quique indivisibiliter extenduntur ad plura, quorum nonnulla secundum se considerata sunt honestatis incertæ. Ideoque status ejusmodi humano modo administrari non possunt, quin homo administrans statum illum nonnunquam aliquid exigat à subdito, de quo, secundum se spectato, subditus dubitat an sit honestum. Quocirca cum status ejusmodi necessariò extendatur ad aliqua, quæ extra statum illum sunt dubiæ honestatis, cumque citra ingentia inconvenientia humano modo administrari non possit, nisi subditus in dubiis illis obediat, necesse fuit ut objecta secundum se honestatis dubiæ, prout substantia tali statui atque à superiore exiguntur, permitterentur subdito, atque illi licita evaderent. Quamvis eadem extra statum illum, atque in illo etiam, quando à superiore non exiguntur, honestè eligi non possint, quia non est unde honestentur.

Deus talia obedientiæ exigit, quia est Auctor talis status.

ratio à priora assertionis positæ.

Idem confirmatur.

16. Confirmatur. Deus tales status instituere non possit, nisi honestaret ea, sine quibus status illi humano modo ministrari non possunt. Atqui certum est, Deum esse auctorem talium statuum, atque illos de facto instituisse. Ergo certum patet, quod honestet ea omnia, ad quae status illi indivisibiliter extenduntur, & sine quibus per hominem humano modo administrari non possunt. Hoc autem est totum, quod intendimus; quia status ejusmodi humano modo administrari non possunt, quin nunquam exigantur quae sunt honestatis dubiae. Atque hinc est, quod subditus in incertis teneatur obedire, & quod plus est, bene & laudabiliter obediat, quamvis res, quam ponit, secundum se sit materialiter mala.

enim humano modo certa, etsi non sit omnino evidens; quia homines in rebus moralibus vix possunt certissem cognitionem consequi. Itaque Patres non includunt hunc casum, quando dicunt obediendum esse in omnibus, de quibus non constat, aut certum non est res praecipias displicere Deo, quia in casibus hujusmodi satis constat, satisque certum est, quod ejusmodi objecta Deo displiceant. Itaque licet in tali casu obediendum non sit, adhuc regula Patrum in assertione posita, recte intellecta, generaliter & sine exceptione vera est.

19. Ex his inferet Suarez ibidem, quod in casu dubii positivi necesse sit, subditum expedire rationes & auctoritates, quae occurrunt & de honestate rei praecipias dubitare cogunt, antequam liceat obedire; si enim inhonestas sit probabilis, videndum est, an oppositum sit etiam probabile. Si sit, obedire debet. Si non sit, non erit obediendum homini sed Deo, quem satis constat oppositum praecipere. Hanc doctrinam asserit locum habere in omnibus, potissimum vero in materia, quae intrinsece mala est, & non ex jure aliquo positivo. Sed cum hac differentia, quod in priori casu nunquam sit obediendum, quamvis in secundo aliquando licite obediatur, tunc scilicet, quando superior dispensare potest in tali materia; tunc enim, si praecipias imponat cum scientia juris Ecclesiastici verantis talem materiam, praesumendus est dispensare. Neque facile judicandum est, quod invalidè dispenses nisi id evidenter constet; quod moraliter loquendo vix potest accidere. Caeterum quando objectum ali- quod antecedenter ad praecipias ita est inhonestum, ut absoluta inhonestas ipsius constitatur per negationem praecipias, tunc certum est, omnem illam inhonestatem tolli per praecipias, adeoque absque dubio obediendum esse. Sic si Religiosus voyeat, se talem horam Lectioni spirituali daturum, obligabitur ex voto ad hoc, quamdiu superior non praecipias contrarium; at si superior contrarium praecipias, talis obligatio cessat; quia votum illud non erat absolutum, nisi dependenter à negatione praecipias in contrarium. Ergo, accedente praecipias, materia voti tollitur, omnisque obligatio cessat, ideoque obediendum est.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obiectio.

17. OBJICIES. Nullum datur praecipias, obligans ad praefendam auctoritatem superioris omnibus rationibus & auctoritatibus, quae dubium movere possunt in contrarium. Ratio est, quia superior non divinam sed humanam dumtaxat auctoritatem habet. Ergo non solum illi potest in suo judicio, sed etiam ejus auctoritas ita exceptioni subjacet, ut majori auctoritati Doctiorum & fortasse Sanctiorum, aut certe rationi efficaciori, aut legi superioris Praelati cedere debeat. Ergo irrationabile est dicere, quod universaliter in dubio obligemur ad obediendum superiori. Ergo regula allata non potest prudenter acceptari saltem in illa universalitate, quam assertio exprimit.

In dubio negativo super & sine exceptione obediendum est.

Respondeo Suarium tom. 4. de Relig. lib. 4. cap. 15. Hae obijcere contra doctrinam in assertione positam, & à Patribus traditam, atque ex illis inferre, doctrinam à Patribus expressam, non omnino universaliter sed cum aliqua limitatione esse accipiendam, ut vera censeatur. In primis ergo responderet, subditum sine ulla exceptione debere obedire, quoties versatur in dubio negativo de honestate rei praecipias. Tunc autem versatur in dubio negativo, quando nulla illi suppetit ratio positiva ad existimandum, quod res praecipias sit mala, aut etiam quod sit bona secluso praecipias. In hoc ergo dubio, inquit, sine ulla exceptione verum est, praecipias superioris sufficere, ut subditus illi innixus certo judicet, sibi licere quod praecipias; quia in illo casu praecipias obligat, cum superior exigat jus suum, & in dubio melior sit conditio possidentis. Item quia alias esset moraliter impossibilis obedientia, si unicuique subdito in particulari prius persuadendum esset, justum esse quod praecipias.

In dubio positivo an & quando obediendum sit?

18. At quando dubium est positivum, id est, quando ratio positiva vel auctoritas arguit rem esse malam, pauld aliter dicendum est. Ratio enim, vel auctoritas, quae ita suadet rem esse malam, ut ejus honestatem dubiam reddat, dupliciter considerari potest; primo, ita ut utraque pars contradictionis, secluso praecipias, sit probabilis; secundo, ut solum sit probabile, rem esse malam, & oppositum non sit probabile. In priori casu generaliter verum est, inquit Suarez loco citato, adjuncto praecipias obediendum esse, idque verum esse asserit, etsi honestas rei sit minus probabilis, quam ejusdem inhonestas. At in posteriori casu dicit obediendum non esse, contenditque id praesenti Patrum & nostrae assertioni non repugnare, quia in tali casu inhonestas rei non potest vocari dubia; est

Sententia Suarii.

20. Atque hae locum habent, quando superior merè consideratur ut superior; quod si, praeter superioritatem, sit vir pius ac prudens, fieri poterit, ut ejus auctoritas probabilem reddat honestatem rei quam praecipias; & in eo casu subditus attendendo ad ejus auctoritatem obedire poterit, non obstante priori judicio. Verum in hoc casu auctoritas superioris tollit moralem certitudinem prioris judicii, & consequenter locum habet obedientiae efficacitas, quia in dubio obediendum est. Hae Suarez loco citato more suo doctè dilucidèque proponit, quae quoad amplificationem obedientiae verissima reputo, quamvis quatenus obedientiam restringunt, non parvam habeant difficultatem. Ratio est, quia quoad hoc eadem videtur esse ratio obediendi regi vocanti ad bellum, ac reddendi debitum conjugi id postulanti, cum Augustinus eodem modo loquatur de obedientia regi praestanda, ac Pontifices & Canones de redditione debiti conjugalis. At Pontifices & Canones ita loquuntur de redditione debiti, ut aequè involvant casum dubii positivi ac negativi, ut clarè exprimitur in cap. inquisitioni, de sent. excom. ideoque debitum illud non minus reddendum est in dubio positivo, quam negativo. Ergo eodem prorsus modo dicendum de obediendum.

obedientia praestanda Regi ad bellum vocanti. Eadem autem ratio proportionaliter procedere videtur de aliorum superiorum praecipio.

Duplex auctoritas reperitur in superiore.

21. Quod ut melius intelligatur, pauld aliter respondendum est argumento allato. Itaque dico, auctoritatem superioris sumi dupliciter: primo, sumitur pro doctrina & probitate, ratione cuius dicta illius redduntur digna fide propter ipsius veracitatem in cognoscendo & loquendo. Haec auctoritas seu veritas non competit illi, prout est superior, sed solum ut est vir peritus & probus. Secundo, sumitur pro potestate seu superioritate, vel iurisdictione ipsi competente, ratione cuius superior est, & praecipere potest inferioribus, illo: que suo imperio ac voluntate dirigere ac obligare. De auctoritate superioris primo modo sumpta vera sunt, quae afferuntur in objectione; evidens enim est, nullam huiusmodi auctoritatem competere hominibus titulo superioritatis. quae exceptioni non subiaceat, quaeque Doctorum ac Sanctorum opinioni merito cedere non debeat. Immo concedo irrationabiliter dici, quod universaliter in dubio obediendum sit, si motiivum obediendi praecise fundatur in auctoritate superioris hoc modo sumpta. Verum longe aliter se res habet in casu subditi obedientiam praestantis, quia titulus obediendi fundatur in auctoritate alia, nempe in ea, quae non distinguitur ab ipsa potestate, seu superioritate ut impetrante, cui prior auctoritas solum per accidens coniungitur. Jam hic titulus, utpote certus & constituens statum, praefertur omni incertae exceptioni in contrarium, quia est status indivisibiliter extensus ad plura; ideoque honestat plurima, quae extra illum statum non sunt honesta. Sicut ergo ob statum matrimonii & titulum in eo fundatum, conjux tenetur reddere debitum consorti petenti, quamvis habeat opinionem ac credulitatem discretam, quod copula sit fornicaria, dummodo hoc illi evidens non sit; ita pariter dicendum est in casu obedientiae, quando legitimus superior praecipit aliquid, quod subditus probabiliter ac discretim non tamen evidenter credulitate putat esse malum. Itaque obiectio non videtur tangere proprium fundamentum nostrae sententiae, quae proinde in tota sua latitudine locum habet, etiam quando dubium est positivum. Et sane totum reipublicae regimen everteretur, si subditus licite non obediret, quando positivè dubitat de honestate rei praecipitae; facillimum enim esset subditis tale dubium praetendere, ac asserere inhonestatem rei praecipitae esse illis probabilem, & oppositum illis probabile non esse. Ne ergo detur locus exceptioni tam noxiae, necesse fuit, ut ipsum praecipitum omni proflus dubio pravalet, sicut exigentia debiti pravalet omni dubio conjugis illud reddentis.

Una exceptionem patitur in incertis, alia non item.

In omni dubio etiam positivo, legitimo superiori obediendum est.

Quoniam si res opposita fuerit.

Eadem est ratio obediendi in dubio positivo, quae est in dubio negativo.

22. Praeterea, doctrina objectionis, si valeret, probaret licitum non esse obedire in dubio negativo. Si enim subditus sit longe peritior superiore, doctrina & probitas superioris non est motiivum sufficiens tali subdito ad probabiliter credendum rem praecipitae esse licitam. Ergo tunc conscientia subditi de honestate obedientiae non potest formari dependenter ab auctoritate superioris, si illa auctoritas fumatur pro veracitate ipsius. At Suarez ipse, & cum eo omnes communiter agnoscunt, obedientiam praestandam esse in tali casu. Ergo tunc conscientia subditi ex alio capite formanda est, nempe ex ipsa superioritate & imperio Praelati, & statu per talem superioritatem constituto, qui titulus pravalet talibus & excep-

ptioni omni, in dubio negativo fundatur. Atqui idem status, eademque superioritas, & iussio sunt titulus pravalet dubio positivo ac probabiliter. Ergo obediendum est etiam in dubio probabiliter, quia Patres expressè aiunt obediendum esse, quamdiu non est certum superiorem Deo contraria praecipere; quod sine dubio certum non est, non solum quando utraque pars contradictionis est probabiliter, sed etiam quando una tantum ratione probabiliter stabilitur. Falsum enim est, quod supra dixit Suarez, probabilitatem, quando uni tantum parti favet, esse humanam quandam certitudinem, eò quod homines vix possint consequi certiore cognitionem in rebus praeteritum practicis & moralibus. Falsum est, inquam, quia saepe probabilitas illa est valde exigua, ideoque non excludit notabilem formidinem, quae indubiè humanae certitudini opponitur. Praeterea auctoritas unius testis non facit plenam probationem, ideoque non pertingit ad humanam certitudinem. At auctoritas unius testis ita reddit assertum suum probabile, ut oppositum sit improbabile, quamdiu nil assertur in contrarium. Ergo aliquod dubium positivum, consistens in probabilitate unius partis sine probabilitate oppositi, non est moralis certitudo humana. Eadem autem ratio est de omni probabilitate, nisi illa sit maxima, seu talis, cui rarissime contingit falsum subesse, illa enim moralem quandam & humanam certitudinem habet. Ergo temper obediendum est etiam in dubio positivo, nec ulla est exceptio, nisi quando probabilitas inhonestatis rei praecipitae est summa, quod in praxi raro evenit; quia rarissimum est, quod superiores praecipiant res ejusmodi, atque eas ut licitas à suis subditis exigant. Sed & tunc etiam obediendum esse, sequens ratio probat.

Probabilitas uni tantum parti favens, non temper est certitudo humana.

Ratio Suarii videtur insufficientis.

23. Praeterea ratio Suarii videtur insufficientis; inde enim infert, quod talis cognitio probabiliter sit humano modo certa, quia homines vix possunt consequi certiore cognitionem in rebus practicis. Inprimis hoc falsum est, nam non nunquam in rebus practicis habemus plenissimam probationem, quae moralem quandam certitudinem habet. At longe frequentius talis probatio deest. Ergo tunc non adest moralis certitudo, cum homo, ut moraliter & humano modo certus sit, longe efficacior probacionem exigat. Praeterea aliqua obiecta adeo remota sunt à nostra cognitione, ut de illis non nisi tenuem suspicionem habere possimus. Et tamen suspicio ejusmodi non est humano modo materialiter certa. Ergo quod non possimus certiore cognitionem habere de aliquo obiecto, non infert illam esse humano modo moraliter certam. Ergo illa certitudo alunde mensuranda est, quam ex impotentia nostra ad meliorem. Inprimis ergo requiritur summa quaedam probabilitas, quae tamen ad moralem & humanam certitudinem practice non pertingit, nisi quando alia certior humano modo haberi non potest. Quod si haec duo concurrant, humana quaedam & imperfecta moralis certitudo habetur, quae tamen simpliciter lequendo certitudo non est. Ergo haec ratio Suarii videtur insufficientis. Unde sic arguo. Quoties moralis & humana certitudo deest, ex mente Patrum obediendum est. At illa aut semper aut ferè semper adest, etiam quando dubium est positivum & probabile. Ergo ferè semper obediendum est, etiam in dubio positivo. Immo verò simpliciter obediendum est in tali dubio, quia genuinus & obvius sensus textuum allatorum procedit de certitudine simpliciter talibus neque

Certitudo humana quid importet?

neque quisquam illos legens aliter eos intelligere potest ex vi verborum. Itaque restrictio apposita, si sumatur universaliter, sine sufficiente necessitate adjungitur, quæ proinde admittenda non est; sed verba accipienda sunt in sensu genuino. Ergo in omni omnino dubio obediendum est, quamdiu scilicet non certò constat, rem præceptam esse malam.

24. Demùm assertio universaliter intellecta sic probatur. Tres tituli assignati, aut certè tres alii prorsus similes, prævalent omni dubio positivo in materia justitiæ, quando conjux bonæ fidei postulat debitum à consorte; quia in omni tali dubio reddendum est, ut expressè traditur in *cap. inquisitioni tua, de sm. excommunicat.* ubi Pontifex declarat debitum reddi non posse ab eo, qui certò scit adesse impedimentum conjugii; posse autem, non obstante probabili & discretâ credulitate de tali impedimento, modò ab sit evidens & manifesta noticia de matrimonii invaliditate. Ergo similiter tres illi tituli prævalent in omni dubio positivo etiam probabilissimo in materia obedientiæ, cum eadem prorsus ratio in utroque casu valeat, ut satis constat ex rationibus, quibus assertionem probavimus. Ergo in omni prorsus dubio, etiam probabilissimo obediendum est.

24. Et sanè doctrinam hanc, de obligatione reddendi debitum conjugale in omni dubio positivo, apertè traditam invenies à S. Thoma in *4. dist. 41. quest. unicâ art. 5. quest. unicâ l. ad 3.* Hæc sunt ipsius verba. *aut habet certam scientiam de impedimento matrimonii, aut opinionem, aut neutram. Si primo modo, nec exigere nec reddere debitum debet. Si secundo, debet reddere, sed non exigere. Si tertio, potest reddere & exigere.* Idem tradit *dist. 38. in exposit. textus sub finem*, ubi agit quidem de dubitatione, sed ut expressè addit probabili, adeoque opinativâ, non suspensivâ. Eodem modo loquitur S. Bonaventura ibidem. Vide plura de hac re apud Bresserum *lib. 4. de Consc. cap. 14.*

25. Et hæc quidem vera sunt, si universim sermo sit de obligatione obediendi, ut nunc loquimur; sed si loquamur de obedientia, quam Religiosi debent suis Prælati, inhæreo doctrinæ, quam ex S. Bernardino Senensi, & Cardinali de Lugo tradidi *quest. 23. de Consc. prob. num. 70. & seqq.* quæ videntur potius cõciderere cum sententiâ Suarii. Dixi enim, Religiosum non licitè obedire, quando inhonestas rei præceptæ ita est probabiliter inhonestas, ut oppositum non sit probabile; quod ita intelligendum est, ut obedientia sit illicita, quando tam superiori quàm subdito constat, inhonestatem rei esse probabilem, ejusdem autem honestatem non esse probabilem. Ratio est, quia tunc constat, superiorem abuti suâ auctoritate, ea præcipiendo, ad quæ mandanda facultatem non habet. Non ergo est illi obediendum. Et sanè eadem ratio locum habet in lege matrimonii; consors enim tamdiu solùm tenetur debitum reddere in dubio positivo, quamdiu qui petit, bona fide procedit. Si enim constaret, quòd matrimonii invaliditas utrique conjugii esset probabilis, & oppositum non esset probabile; neuter in eo casu licitè posset petere, adeoque neuter licitè posset reddere debitum conjugale; quia petens petendo suam facultatem excederet. Quod si maritus bona fide petat, tunc illi debitum non est negandum ob alterius partis dubium, quantumvis valdè fundatum.

26. Jam si Superior & subditus in suo judicio discrepent, æquum est, ut subditus superiori cedat, non superior subdito. Cæterùm si subditus

sit vir peritus, superior adeo in rerum moralium noticia parum versatus, atque ut subditus ob auctoritatem superioris non possit exillimare, rem præceptam esse probabiliter licitam, cum tamen certò constet, ejus inhonestatem esse probabilem; in eo casu subditus ille non debet statim cæcò modo obedire, sed debet humiliter representare superiori, rem præceptam esse probabiliter malam, ejusque honestatem non esse probabilem, ac proinde eam non esse aptam, quæ imperetur. Dignetur proinde rem melius considerare, ac peritos, si opus sit, consulere; se paratum obedire in omni eo, quod post diligentiam debitam superior judicaverit bonum, illudque imperaverit. Nec dubium, quin Prælati Religiosi in tali casu teneantur subditum audire (maximè si subditus sit vir doctus) nisi ipse etiam peritus esset, remque ipsam & rationem diu birandi à subdito propositam examinasset. Jam si superior hæc audiens, dicat cum impetu, se hæc non curare, nolle se à subditis doceri, sed omnino velle obedientiam sibi præstari, dico subditum in eo casu non debere illi obedire, quia ex una parte non habet unde judicet honestatem rei esse probabilem, & ex altera satis apparet superiori potestatem suam excedere, quippe quæ per omnia subordinari debet legi ac voluntati divinæ, quæque data est in ædificationem, non in destructionem. Cum ergo constet, Deum in tali casu præcipere superiori, ne talem rem exigat à subdito, utique subditus Deo obedire debet, non superiori apertè contra voluntatem Dei præcipienti. At si superior præsumi possit rem satis examinasse, aut si minus peritus sit, dicat se cum peritis egisse, & ex eorum judicio invenisse rem licitam esse, ac proinde obedientiam exigere, utique subditus obedire tenetur, quia jam superior non ex impetu, sed maturè ac bonâ fide præsumitur procedere. Universaliter enim verum est, quòd subditus in omnibus incertis obedire tenetur, quæ superior bonâ fide credit licita, & pro sua potestate absolutè imperat. Verum in hoc casu fieri nequit, quin pars præcepta evadat aliquo modo probabilis probabilitate extrinsecâ; ideoque non sumus amplius in casu de probabilitate loquentes tantum ex parte inhonestatis rei præceptæ, ut patet.

27. Cæterùm quamvis improbitas superioris adeo notoria esset subdito, ut honestas rei præceptæ, ne quidem per dictam superioris attestacionem evaderet ipsi extrinsecè probabilis, adhuc illi obediendum esset, quamdiu non constaret superiorem sic agere. Si enim verè puter rem esse licitam, dicatque se rem sufficienter examinasse, ac propterea uti jure suo, & obedientiam exigere, non debet privari jure suo ob incertam exceptionem subditi; & hoc rationes assertionis evincunt, quia sicut in simili casu debitum reddendum est consorti illud petenti, & subditus ad bellum vocatus obedire debet, ita & subditus Religiosus suo Prælato. Nec ullam hic invenio exceptionem, nisi probabilitas esset summa, & res spectaret ad jus, atque ab omnibus prorsus haberetur illicita; quia in illo casu, satis constaret, superiorem suos limites excedere, & malâ etiam fide procedere. At secus dicendum est, quando probabilitas subditi de inhonestate rei præceptæ non est summa, nec ad moralem & humanam consuetudinem pertingit, neque est de re, quam omnes illicitam dicunt; tunc enim subditus non habet sufficientem exceptionem contra suum superiorem, quia ex illa particulari probabilitate subditi non sequitur, superiorem bonâ fide non procedere.

Universalis obligatio obediendi in dubio positivo ostenditur.

S. Thomas tenet debitum conjugale reddendum esse in omni dubio, etiam positivo.

Suarez ostenditur nobiscum sentire.

Subditus quomodo debeat se gerere in

cedere, aut debitam diligentiam non adhibuisse. Ergo tunc obediendum est, ut rationes convincent. Nec existimo Suarium in hoc casu contrarium tenere, quia non videtur aliud intendere, quam quod à me hæcenus explicatum est.

Discrimen inter obedientiam religiosi & subditi à Regem ad bellum vocati.

28. Porro in hoc est diversitas inter subditum religiosum, & subditum regis, quod superioritas religiosa dicitur instituta sit ad gubernandum subditum in ordine ad finem vite æternæ; unde sicut subditi est in suis dubiis de conscientia ad superiorum recurrere, ita est superioris eum audire, ac sincerè dirigere. Mirum proinde non est, quod religiosus in dicto dubio non possit obedire, donec suam difficultatem superiori exposuerit, & juxta dicta directus fuerit. At rex non est constitutus, ut singulorum subditorum dubia de honestate belli resolvat. Unde illi ad regem pro illorum solutione non recurrunt, nec tenentur recurrere. Quando ergo constat, regem eos ad bellum vocare, & non constat eum aliud exigere, quam quod justum judicat, neque moraliter certum est, illud esse à Deo prohibitum, obedientia illi præstanda est. Quod si alicui constaret, regem non curare rationem justitiae, sed solum quærare amplificationem regni &c. eò quod consiliis adhibitis clarè videret omnes in eo convenire, quod non sit sufficiens causa belli justè indicendi, aut rex ipse declararet, se nil de justitia belli curare, utique talis subditus, non possit illi licitè obedientiam præstare, sed Deo contrarium exigenti obediendum esset.

Conciliantur dicta hoc loco cum traditis in tract. de Consc. prob.

29. Demùm adverte, doctrinam, quam loco citato ex quaest. 23. de Consc. prob. ex Cardinale de Lugo attuli, in alio titulo non fundatam fuisse, nisi in potestate dominii, quam superior habet præcisè ex voluntaria libertatis abdicatione à subdito facta, quia Cardinalis de hac tantum, non de alia mentionem facit. At illa sola potestas non est tam efficax ad obligandum, ac integra potestas superioris, (de qua mox plura dicentur ex professo) quia illa potestas non est major, quam vovens ipse sibi imponere intendebat. At alia potestas est longè major, & non dependet à voluntate subditi. Unde quamvis Cardinalis apposerit limitationem, quam ibi perpendimus, illa tamen intelligenda est juxta proximè explicata; & quidem ita, ut sermo non sit nisi de illa præcisè potestate, quæ ex voto subditi transfertur in superiorum, quod notandum fuit, ne quis ex illo loco malè intellecto existimet, me hic multum recedere ab illis, quæ ibi tradidi, cum revera in nullo recedam, sed clariùs, atque disertius explicem ea, quæ ibi tradidi.

ASSERTIO TERTIA.

Quod universaliter dictum est de subditis respectu superiorum, aequè aut à priori locum habet in subditis religiosi.

Subditio religiosorum non minus obligationis assert. quam subditio alicuior.

Hæc assertio ponitur contra quosdam Recentiores, apud Bresserum lib. 4. de Consc. cap. 15. qui docent ut probabile, quod religiosi in dubio non debeant obedire, quamvis de aliis subditis communi nostræque sententiæ subscribant.

Ratio 1.

30. Probatur primò, ex rationibus & auctoritatibus pro secunda assertione allatis, illæ enim æquè procedunt de religiosi, cum religiosi fuerint sancti Patres, ex quorum dictis conclusionem illam stabilivimus. Illi autem potissimè loquuntur R. P. A. Terilli Regula Morum. PARS II.

in ordine ad suos subditos religiosos, ut patet.

31. Probatur secundò. Prælati regulares & Ratio 1. exempti duplicem in suos subditos potestatem habent: aliam dominii, ut vocant, qualem habet Pater-familias erga liberos, & familiam suam. Hanc accipiunt à voto, quo subditus illorum directioni sponte se subdit. Aliam juris-dictionis, qualem habent Episcopi in suos subditos, ratione cuius possunt excommunicare, præcipere &c. Hanc habent sibi à summo Pontifice communicatam. Unde sic arguo. Religiosi obligantur eodem titulo, quo alii, ad obediendum suis superioribus. Immo illi duplici, hi simplici tantum titulo obstringuntur. Unde illi gravius peccant non obediendo, quam isti. Ergo subditi religiosi non solum ex æquo sed magis tenentur obedire suis superioribus, quam alii suis.

Prælati regulares duplicem potestatem habent in suos subditos.

Confirmatur. Si Clericus obedientiam Episcopo voveret, non ideo minus obligaretur illi obedire, quam antea, sed magis; quia jurisdictio Episcopi per votum illud non debilitaretur, sed roboraretur relatè ad illum Clericum. At idem prorsus valet in subdito religioso, cujus superior habet jurisdictionem quasi Episcopalem.

32. Probatur tertio, ex communi fidelium ac religiosorum sensu; omnes enim putant, religiosos magis obligari ad obediendum suis superioribus, quam seculares suis; idque non solum intensivè, sed etiam extensivè, quia regulares ex sua parte se plenius gubernandos tradunt, quam seculares suis; præsertim in dubiis. Atque hinc orta est communis omnium opinio, quod subditi omnes, potissimum religiosi, suis superioribus obedire teneantur in dubio.

Ratio 3.

33. Probatur quarto. Communis omnium opinio est, quod in dubio obediendum sit superiori, solam dominii potestatem habenti, absque ulla jurisdictione. Solus Suarez Tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 3. videtur paulò strictius locutus reliquis; dicit enim non videri improbabile, Abbatissam non posse ex voto obedientiæ obligare monialem ad aliquid faciendum in dubio de honestate rei præceptæ, eò quod illa juxta communem Theologorum sententiam potestatem jurisdictionis non habeat. Nihilominus Suarez ipse docet oppositum esse probabilius, & verum. Unde sic arguo. Communis Theologorum opinio, & unanimes fidelium persuasio est, quod in dubio obediendum sit superiori non habenti jurisdictionem, sed solam dominii potestatem. Rursus certum est, quod in dubio obediendum sit superiori solam jurisdictionis potestatem habenti, nam in hoc omnes conveniunt. Ergo multò magis obediendum est superioribus religiosi, qui utramque potestatem certò habent.

Potestas dominii fundat obligationem obediendi in dubio.

34. Et sanè Bresserus loco citato rem hanc adeo constantem ac probatam putat, ut dicat prorsus improbabile esse, quod hujusmodi superioribus non sit obediendum in dubio, si concedatur quod in dubio simili aliis sit obtemperandum. Ego non libenter censuro opiniones Catholicorum; quare juxta supra dicta, admitto regulares in aliquo sensu non debere obedire in dubio, scilicet quando auctoritas superioris & exhibitio præcepti non tollit dubium de honestate rei præceptæ; tunc enim religiosi rectius faciunt, & sæpè tenentur suam difficultatem superiori proponere, nec antea obedire convenit. Sed si superior bonâ fide procedat, & post rem examinatam existimet eam esse licitam, subditi illi obedire tenentur. Itaque existimo, Auctores Recentiores, quos Bresserus tacito nomine citat,

An & in quo sensu verum sit, religiosos non debere obedire in dubio.

aliud quam hoc non intellexisset. In hoc autem sensu verum dicunt, nec ullam cenuram merentur, ut patet.

Obedientia
maximam
religiosorum
solatium.]

35. Nec solum licite obediunt religiosi, sed hoc solum illis singulariter competit, quod firmam in integra obedientia conscientia securitatem habeant. Hoc, quia summi ad praesens ac principale institutum momenti argumentum est, paulo ulterius explicandum duxi, sit ergo.

ASSERTIO QUARTA.

Integra, prompta, & ceca Religiosorum obedientia in omnibus, quae mala non apparent, est securissima conscientia regula.

36. **P**ROBATUR ex communi SS. PP. auctoritate, qui religiosa obedientia securitatem mirum in modum efferunt, asserentes nullam esse regulam tutiorem, quam plenissimam obedientiam in omnibus, in quibus peccatum non apparet.

In primis recolenda sunt, quae num. 12. attuli ex SS. Bernardo, Bonaventura, Bernardino Senensi, Ignatio de Loyola, & B. Humberto, quia illi dicunt in omnibus obediendum esse tanquam Deo, quamvis aliqua ratio mali appareat, modò non constet rem praecipiam à Deo esse prohibitam. Ergo à fortiori favent praesenti assertioni. Videri etiam possunt, quos citavi hic quast. 3. num. 38. prope finem. His addo sequentes.

S. Basilius. S. Basilius in reg. susus disputati, cap. 28. hæc habet. De iudicij periculo prorsus illum esse sollicitum finito, qui imperat.

B. Columbanus. B. Columbanus in reg. cap. 9. loquens de eo, qui alterius prudentis consilium sequitur, hæc habet. Si alterius erraverit responsum, fides credenti & labor obedienti non errabunt.

S. Joannes Climachus. S. Joannes Climachus grad. 4. (editionis gratulatione pag. 68.) hæc habet de religioso obediendo. Mortem intrepidus expectat, certus in excessu vite, non à se, sed à praeside suo rationem exactum iri.

Humbertus. Humbertus V. Praedicatorum Generalis lib. de vrbis votis substant. cap. 5. Nam etsi ille (id est superior) erraverit, nequaquam vos devabit, seniorum mandatum, (nisi contra Deum quid praecerit) exequentes.

Regula magistri. Regula, quae inscribitur, Magistri, apud Lucam Holstemium cap. 2. docet Abbatem, si quid malè praecerit, rationem Deo redditurum, & subditos excusandos. Quia, inquit, cum discussi fuerint de omnibus actibus suis, dicitur sunt in iudicio Domino, omnia facta sua per obedientiam ex iussione impleta esse Magistri. Et cap. 7. illum tanget in discussionis iudicio rationem reddere, qui imperat, non qui imperata perficit, sive bona, sive mala.

S. Vincentius. S. Vincentius lib. de vita spirit. cap. 4. dicit, Obedientem inoffenso pede procedere. Et S. Catharina Senensis in dialogi tract. 4. cap. 15. sic exclamat. O obedientia, quae navigas sine labore, & sine periculo ad portum salutis appellis!

37. His addi possunt innumeri Patres & Magistri spirituales, qui expressè tradunt, superiorem non ut hominem, sed ut Dei vicarium à subditis considerandum, quos propterea hortantur ad promptè & sine discussione obediendum homini tanquam Deo, ubi peccatum non apparet. Praeclara sunt & plurima, quae hac de re scribit Suarez, tom. 4. de Relig. lib. 4. cap. 15. quae videri possunt; non enim libet ea exscribere, quamvis opportu-

num sit nonnulla ex illo apponere. In primis ergo post plura loca ex constitutionibus Societatis alata, in quibus S. P. N. hortatur suos, ut ad omnem superioris vocem, ac si à Christo Domino egredierentur, quam promptissimi sint, quodque superioris, quicumque ille sit, loco Christi agnoscant, ejuoque vocem ac iussa non secus ac Christi votem excipiant, post hæc, inquam, refert eadem expressè approbati in Bullis Pauli III. & Julii III. in quibus hæc habentur: Subditi tum propter ingentes Ordinis utilitates, tum propter nunquam satum laudatum humilitatis assiduum exercitium, Praeposito in omnibus ad institutum pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum veluti praesentem agnoscant, & quantum decet venerentur. Mox subiungit, S. Patriarcham nostrum Ignatium velle suos sequaces obedire, omnia iusta esse sibi persuadendo, omnem sententiam, ac iudicium suum contrarium cecè quædam obedientia abnegando: atque ad omnia illis adijuncta complenda, cæco quodam imperu voluntatu parenti cupida sine ulla prorsus disquisitione ferri.

38. His propositis, ostendit universam doctrinam hanc, omnemque illius expressionem in sacra Scriptura fundatam, atque à SS. PP. traditam fuisse. In primis Luca 10. Christus ipse dixit. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Alloquebatur autem Apostolos, qui loco ipsius pastoralis curam habituri erant, atque ita in illis omnes animarum Pastores alloquebatur. Hæc autem specialiter ad Superiores religiosorum applicant: Patres, quos ibi citat Suarez. Unus Basilius sit loco omnium, qui Constituit, Monasticarum cap. 22. observat, Christum intelligendum pro id, quod Apostolis dixit, in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores. Quod æque convenit religiosiis Prælati, ac Episcopis & Parochis. Mox cap. 23. eadem religiosiis Prælati expressè applicat. Sed & S. Paulus ad Ephesios 6. servos sic alloquitur, Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut Domino & non hominibus. Similia etiam dicit ad servos ad Colof. 3. Quodcumque feceritis ex animo operamini, sicut Domino & non hominibus, scientes, quod à Domino accipitis retributionem hereditatis, Domino Christo servite. Unde Basilius loco citato cap. 23. Antistes, inquit, personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & hominem. Et in reg. brevioribus, reg. 38. Quiddam contumacia aut obedientia subditus adhibet, non adversus hominem, sed adversus Dominum adhibet, qui dixit, Qui vos audit me audit &c. Bernardus lib. de precepto & dispensat. cap. 12. Ipsum quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his, quae aperte non sunt contra Deum, audire debemus. & iterum: Sive Deus, sive homo vicarius Dei, mandatum quodcumque tradiderit, pari respectu obsequendum est curæ, pari reverentiæ deferendum, ubi tamen contraria Deo non præcipit homo. Cassianus etiam de antiquis Monachis refert solitos fuisse, universa complere, quacumque fuerint à Praeposito præcepta, tanquam à Deo sint calitis edita. Si plura cupias, lege Suarium, loco citato.

39. Rursum, quòd prompto animo, atque sine discussione, cæco quodam voluntatis impetu obediendum sit, tradit Aug. apud S. Bonaventuram in opusculo octo collationum, Collat. 3. ubi ex Aug. hæc scribit Bonaventura. Ut obedientia Religiosus Deo acceptabilis, debet esse prompta sine dilatione, venturo devota sine designatione, voluntaria sine contradi-

simplex sine discussione, perseverans sine cessatione &c. & S. Hieronymus Epist. 2. ad Rusticum dicit, Credas salutare quidquid ille (id est Praepositus) Praecepit; nec de majorum sententia iudices, cuius officium est obedire, & implere, qua iussa sunt, dicente Moyses: Audi Israel & tace.

Callianus

Callianus de antiquis Monachis cap. 10. Sine ulla, inquit, discussione festinant, ut nonnunquam etiam impossibilia, sibi imperata, ea fide ac devotione suscipiant, ut tota virtute ac sine ulla cordis hesitatione ea perficere & consummare nitentur; & nec impossibilitatem quidem praeccepti pro

Obediendū etiam in impossibilibus.

S. Benedictus.

seniorū reverentia metuantur. Et postea affert plura exempla taliter obedientium, quorum nonnulla etiam miraculo fuere confirmata. S. Benedictus in reg. cap. 68. obedientiam exigit non solum in rebus gravibus, sed etiam impossibilibus, vultque praecceptum cum humilitate & mansuetudine suscipi: permittit autem causas aperire superiori, ob quas impossibile appareat, quibus tamen auditis, si superior in sua sententia persistere, Subditus, inquit, pro certo habeat, illud sibi conveniens, & cum charitate & spe divini auxilii obediat. Caetarius Arelatensis in hom. 8. ad Monachos: Quidquid tibi à superioribus fuerit imperatum, accipe tanquam de caelo, sicut de ore Dei prolatum, nihil reprehendas, nihil discutias, in nullo penitus murmurare praesumas, totum iustum & utile iudica, quidquid tibi à Pralato videtur imperari. Praeter hos Suarez adducit SS. Bernardum, Climacum, Nilum, Dorotheum, Laurentium Justinianum, Antonium, & alios. quos videre est loco citato.

Caetarius Arelat.

40. Ex hisce sic arguo. Ex communi SS. PP. atque DD. ipsiusque adeo Ecclesiae consensu, eoque in citatis sacrae Scripturae locis fundato, constat eam esse religiosae obedientiae securitatem, ut quamvis Pralato temere quidpiam, quod reipsa sit illicitum, praecipiat, sitamen in eo nullum appareat peccatum, subditus bona fide obedire potest & debet, atque sic obediens potest & debet esse securus se non peccare taliter obediendo, quodque proinde securus esse possit, nullam à se in die iudicii, sed solum à superiore, de talibus rebus rationem à Deo esse exigendam.

Subditus promptè obediens certus est se non peccare.

41. Rursus sensus Patrum, Doctorum, ac Ecclesiae est, subditos religiosos, quoties nullum appareat peccatum in praeccepto, debere obedire superiori promptè, & sine ulla discussione, aut hesitatione, tanquam Deo; id est, debere obedire non aliter, quam si praecceptum immediate ab ipso Christo latum fuisset. Quodque securi esse possint ac debeant, se taliter obediendo nullam peccati aut reprehensionis suspensionem vel periculum incursum, quamvis contigerit Pralatum ex ignorantia, aut etiam ex malicia malum praecipisse.

Obediendū cum securitate conscientiae, ac si neutrum immediate praecipere.

42. Immo, quod plus est, sensus communis tam PP. quam DD. ac proinde communis etiam Ecclesiae sensus est, subditos obedire debere, non solum quando praecceptum superioris nullam peccati speciem praese fert, sed etiam quando dubium est, an sit malum, necne; idque verum est non solum de dubio negativo, sed etiam positivo, & quidem de dubio negativo, & utrimque positivo omnes conveniunt; quod si dubium positivum solum sit de inhonestate praeccepti, & nulla ratio faveat honestati, adhuc ex mente expressa plurimum SS. PP. qui nominatissimi Religiosorum instructores, aut Patriarchae fuerunt, & omnium ferme vitae spiritualis magistrorum, obediendum est, quia expressè dicunt, obedientiam praestandam esse in omnibus, de quibus certum non est

Sensus Ecclesiae est, quod obediendum sit cum securitate, etiam in dubio, quando non est certum rem malam praecipere.

43. Ratio à priori deducitur ex ipso fine ac statu religiosae obedientiae. Ideo enim Religiosi se subdunt homini vices Dei tenenti, ut ab illo plenè regantur, idque faciunt ex fiducia, quam habent de Dei misericordia, quod hac ratione longè certius ac securius dirigendi sint per ejus vicarium in via salutis, ac in omnibus dubiis, quam si proprio se iudicio gubernarent. Atque hinc est, quod superiores religiosi censeantur à Deo recipere peculiare lumen ad rectè gubernandum; quia regimen illud est magis divinum ac supernaturale, quam regimen politicum. Secundò status isti, de quibus loquuti sumus, sine huiusmodi obedientia cum pace & tranquillitate subsistere ac administrari non possunt; sive sermo sit de politica, oeconomica, vel militari, sive etiam de religiosa obedientia. Si enim tunc solum obediendum esset, quando imperium subdito videretur honestum, aut postquam subdito clarè constaret, honesta imperari non solum in sensu composito sed etiam in sensu diviso praeccepti, eo ipso regimen evaderet moraliter impossibile; quia subditus facillè prætenderet, honestatem rei praecceptae nondum sibi constare, adeoque se licitè obedire non posse; atque hinc concordia, atque subordinatio servari non posset, sed continuum schisma, ac bellum superiores inter & subditos induceretur; quod ut avertatur, dicendum est, subditum in omnibus obedire debere, quae certum non est

R. P. A. Terilli, Regula Morum, PARS. II.

quod sint mala. At nullum dubium positivum auferit certitudinem ejus de quo est dubium. Ergò in omni dubio obediendum est juxta dicta. Et sanè Patres antiqui mirum in modum extulere obedientiam hanc bonâ fide homini factam, etiam in iis, quae ex se mala videri poterant & erant.

Talis obedientia laudatur à Patribus.

Callianus lib. 4. cap. 27. & 28. refert, Abbatem Mutium ex mandato sui superioris proprium filium octennem in profluentem abicere voluisse. Cujus fides & devotio, inquit ille, in tantum Deo accepta fuit, ut divino statim testimonio comprobata sit. Revelatum namque est continuo seniori, hanc eam obedientiam Abrahâ Patriarcha opus implèsse. Sed & Tyro quidam apud Severum Sulpitium narratur ex obedientia ingressus fuisse in elibanum succentum, & illæsus exiisse, & ideo laudatur à Sulpitio. Sed & Maurus ad S. Benedicti praecceptum aquas ingressus est, merfus autem non est, ut refert S. Gregorius lib. 2. dial. cap. 7. Similiter legitur in vitis Patrum, quòd quidam jussus leznam adducere, eam cepit, & ad superiorem adduxit. Nec alia complura desunt in vitis Sanctorum, & antiquorum Monachorum gestis, quae tamen omnia referuntur tanquam eximia laude digna, & plura eorum absque dubio fuere talia, cum Deus ejusmodi obedientiam miraculo comprobaverit. Hæc omnia secundùm se & materialiter sumpta erant mala; & tamen per superioris praecceptum subdito obedienti facta sunt honesta, & laudabilia; ideoque rectè inferitur, subditum laudabiliter obedire, etiam quando turpitudine rei ex se est certa, modò in hisce circumstantiis, & prout substat praeccepto superioris, certum non sit quod res illa sit mala, sed spes effulgeat, quod sit bona, & Deo grata. Immo in omni ejusmodi casu expedit cæco quodam mentis impetu obedire, non examinando rem praecceptam, sed superiorum probitati fidèdo, qui aut semper aut saltem plerumque in similibus à Deo diriguntur; quia proprium est superiorum ac Pralatorum altiorem ac universalioribus, peculiarisque providentiæ rationibus duci, quarum subditi capaces non sunt, vel certè quas eos scire non expedit.

Mala ex se per superioris praecceptum facta sunt licita.

Ratio à priori, ex fine & statu religiosae obedientiae.

43. Ratio à priori deducitur ex ipso fine ac statu religiosae obedientiae. Ideo enim Religiosi se subdunt homini vices Dei tenenti, ut ab illo plenè regantur, idque faciunt ex fiducia, quam habent de Dei misericordia, quod hac ratione longè certius ac securius dirigendi sint per ejus vicarium in via salutis, ac in omnibus dubiis, quam si proprio se iudicio gubernarent. Atque hinc est, quod superiores religiosi censeantur à Deo recipere peculiare lumen ad rectè gubernandum; quia regimen illud est magis divinum ac supernaturale, quam regimen politicum. Secundò status isti, de quibus loquuti sumus, sine huiusmodi obedientia cum pace & tranquillitate subsistere ac administrari non possunt; sive sermo sit de politica, oeconomica, vel militari, sive etiam de religiosa obedientia. Si enim tunc solum obediendum esset, quando imperium subdito videretur honestum, aut postquam subdito clarè constaret, honesta imperari non solum in sensu composito sed etiam in sensu diviso praeccepti, eo ipso regimen evaderet moraliter impossibile; quia subditus facillè prætenderet, honestatem rei praecceptae nondum sibi constare, adeoque se licitè obedire non posse; atque hinc concordia, atque subordinatio servari non posset, sed continuum schisma, ac bellum superiores inter & subditos induceretur; quod ut avertatur, dicendum est, subditum in omnibus obedire debere, quae certum non est

Ratio à priori, ex fine & statu religiosae obedientiae.

43. Ratio à priori deducitur ex ipso fine ac statu religiosae obedientiae. Ideo enim Religiosi se subdunt homini vices Dei tenenti, ut ab illo plenè regantur, idque faciunt ex fiducia, quam habent de Dei misericordia, quod hac ratione longè certius ac securius dirigendi sint per ejus vicarium in via salutis, ac in omnibus dubiis, quam si proprio se iudicio gubernarent. Atque hinc est, quod superiores religiosi censeantur à Deo recipere peculiare lumen ad rectè gubernandum; quia regimen illud est magis divinum ac supernaturale, quam regimen politicum. Secundò status isti, de quibus loquuti sumus, sine huiusmodi obedientia cum pace & tranquillitate subsistere ac administrari non possunt; sive sermo sit de politica, oeconomica, vel militari, sive etiam de religiosa obedientia. Si enim tunc solum obediendum esset, quando imperium subdito videretur honestum, aut postquam subdito clarè constaret, honesta imperari non solum in sensu composito sed etiam in sensu diviso praeccepti, eo ipso regimen evaderet moraliter impossibile; quia subditus facillè prætenderet, honestatem rei praecceptae nondum sibi constare, adeoque se licitè obedire non posse; atque hinc concordia, atque subordinatio servari non posset, sed continuum schisma, ac bellum superiores inter & subditos induceretur; quod ut avertatur, dicendum est, subditum in omnibus obedire debere, quae certum non est

Præclarum
Ciceronis
Dictum.

esse mala; quia ratio præcepti est circumstantia, per quam omnia ejusmodi ex vi status inhi sunt. Nam præclare in hanc rem scribit Ciceronem *lib. 3 de leg. Nil tam aptum est ad jus conditionemque naturæ, quam imperium, sine quo nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec universum hominum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest.* Ita est, nil tam aptum est naturæ humanæ, quam imperium, quo solo inferiores ac subditi, utpote ob imbecillitatem ac ignorantiam infinitis erroribus obnoxii, tutò diriguntur, ac quodammodo defenduntur; adeo ut natura ipsa jure suo subordinationem hanc indispensabiliter flagitet, quâ semotâ, nil nisi contentiones & rixæ in familiis, seditiones & discordiæ in civitatibus, in gentibus bella, & in universo hominum genere ingentes ruinae sperari possunt. Hiis malis avertendis necesse fuit, ut in omnibus obediendum sit, de quibus certò non constat ea esse mala & prohibita. Aliter talibus malis avertendis nullum remedium afferri posset; si enim in rebus incertis superior credat aliquid licitum esse, suoque jure id exigat, subditi ob suam ignorantiam & incertitudinem obedientiam negare non potest, quin maxima illa mala, ad quæ avertenda imperium & potestas constituta est, irremediabiliter consequantur.

Tres Cellæ
de iis, quæ
contra com-
mune Ec-
clesiæ sen-
sum.

44. Ex hac unanimitate SS. PP. Magistrorum vitæ spiritualis, ac totius Ecclesiæ consensu, inferitur primò, subditos religiosos, sine ulla discussione obediendum esse, esse certiores de non peccato formali, quam sint de non peccato materiali; quia ex omnium doctrina securissimi sunt se non peccare, quamvis superior ex ignorantia decipiatur, aut etiam ex culpa malum præcipiat. Inferitur secundò ex eadem auctoritate priorus irrefragabili, operationem esse posse bonam & honestam, quamvis opus ipsum materialiter sumptum sit malum. Nec enim dubium, quin Sancti Patres citati censeant, obedientiam, quam à deo extollunt, esse honestam ac laudabilem, quamvis Prælati errerent, ut dictum est. Inferitur tertio, certitudinem hanc Religiosorum in obediendo non esse directam, cum nec sint, nec esse possint certi, malum materiale non latere in opere, imò id sæpè dubium illis apparere supponitur. Ergò fundatur in certitudine reflexa, quæ in ipso statu obedientiæ fundamentum habet; quia illi licitè faciunt in eo statu, quæ licitè facere non possent extra statum illum, ut videre est in subdito bellante sub proprio rege, stante dubio de honestate belli. Non enim licet non subdito sic bellare, donec satis ipsi constiterit, bellum esse honestum. Ergò conscientia certa in hujusmodi casibus non per directam, sed per principia synderesis reflexa formatur. Erravit ergò Cellæus, & contra sensum totius Ecclesiæ in toto ferme opere ubique erravit, quia magna pars operis ed collimat, ut tria asserta, tribus illis corollariis opposita stabiliant. Sed quàm irritò conatu, suis in locis ostensum est.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obiectio.

45. **O**BJICIES. Obedires ne tu superiori præcipienti ingressum super aquas, aut alia ejusmodi, quæ commemorata sunt? Non existimo, quia cum ita appareant mala, ut vix ulla ratio honesti appareat, non est undè conscientia ritè formetur. Cur ergò proponis aliis ut licita, quæ ipse præcipit pro licitis pro teipso habere aut non potes, aut non audes? Præterea nonne im-

prudentiæ argueretur, qui sic obediret? Ergò in similibus obediendum non est, sicut nec in impossibilibus, quia conitti ad rem impossibilem, vel temerarium est, vel certè vanum & inutile; ac proinde stultum, & illicitum.

Respondeo in primis, argumentum nimis probare, quia peccati condemnatio potissima obedientiæ exempla, quæ non solum à SS. PP. & spiritualibus Magistris, sed ab universo fidelium catu celebrantur tanquam Deo summe placencia, quæque Deus manifestis miraculis sibi gratissima fuisse comprobavit. Quod si illis licuit obedire in ejusmodi, quidni & nobis liceat? Cur nos ex obedientia cæca circa eandem rem exhibita peccatum incurremus, si ex eadem illi laudem meruerint, & præmium tulerint? Nil ergò probat.

46. Respondeo secundò disparem proflus esse rationem de iis quæ impossibilia, & de iis quæ mala apparent; nihil enim de impossibilibus, quamvis stultus sit & inanis, si proprius & directus finis talis actionis inspicitur (qualis erat diuturna illa ligni aridi irrigatio, & nifus ad ingens saxum loco movendum) & sub hac ratione honestari non possit; eadem tamen actio, idemque nifus, cum in se malus non sit, multis de causis honestari potest, si ad bonum finem ordinetur, ut ad exercitium obedientiæ, humilitatis, mortificationis &c. ideoque in ordine ad tales fines non solum sine culpa, sed cum magno merito obedire possimus in rebus naturaliter impossibilibus, quando superior conatum talem præcipit. Et hoc videtur esse, quod S. Benedictus à suis exigit, nempe ut in impossibilibus etiam obediamus, quod ita intelligendum videtur, ut si diosè & celestiter obediendum sit in arduis ac impossibilibus, quantum ad inchoandam actionem, quando est possibilis conanti, nec antea desistendum, donec reipsa constiterit, rem præceptam esse impossibilem; tunc enim admonendus est superior, qui tamen si jam impossibilitatis conciscus adhuc in suo imperio persistat, ei obediendum est ponendo actionem, quæ ad ordinarium quidem ipsius finem inutilis est, sed valde utilis ad alios altiores fines, quos superior intendit, & ad quos perfectus obediens respicit. At aliter dicendum est de rebus malis, quia illæ honestari non possunt, quamvis ad bonum finem ordinentur. Itaque dispar longè ratio est de obedientia in impossibilibus, ac in malis. Relictâ ergò disputatione de obedientia in impossibilibus, quam certò constat esse sanctissimam, sermo restringendus est ad obedientiam in iis, quæ mala apparent. Itaque in hoc sensu.

47. Respondeo tertio cum Sancto Patre nostro Ignatio, in omnibus proflus obediendum esse, de quibus mihi certò non constat, quod sint peccatum in sensu composito præcepti, quamvis sciam, quòd sint in sensu diviso, si absque præcepto ex proprio arbitrio eligantur. Omnes enim vitæ ipsius scriptores narrant, eum, senem jam & multis infirmitatibus obnoxium, sæpè dicere solitum, se infirmum, ut erat, ad minimum summi Pontificis nutum iter pedibus suis Romæ usque in Hispaniam confecturum; & quod plus est, mox iturum ad Ostia Tiberina, atque in eo portu absque ullo ad mare transeundum viatico navim remis velisque ac gubernaculo carentem statim conscensurum, idque se absque ulla difficultate, sed summa cum consolatione facturum. Hoc S. Viri dictum nonnemini displicuit, qui propterea quodammodo Sanctum arguens, Ecquæ, inquit, prudentia esset ista, Pater Ignati? cui mox ille: Prudentia rerum eligendarum virtus est superioris im-

imperantis, non subditi obedientis. Itaque respondeo, S. Ignatium in eo casu prudenter obtemperatum fuisse, quia prudentia rerum eligendarum & convenientium discretio non est virtus obedientis, cui ea tantum prudentia ac discretio convenit, quod nolit suae discretioni ac prudentiae in rebus incertis inniti, maxime quando propria prudentia ac discretio obedientiam & obedientiae meritum impediret. Jam urgeo argumentum in contrarium, & peto, quinam audeat talem S. viri obedientiam improbare, quam omnes ut exemplum perfectissimae subjectionis suspiciunt & admirantur? Constat tamen talia ex proprio capite citra peccatum fieri non posse, quia vita per illa evidenti mortis periculo sine necessitate exponitur; idque notorium erat non solum Ignatio, sed etiam censori illi, qui prudentiam jubentis cum obedientis prudentia confundebat; & tamen quia illa objecta, ut substantia summi Pontificis praecipio, non erant certa mala. Ignatius absque ulla difficultate, immo cum summa alacritate ea praestitisset, quia confidebat, se per suum superiorem ad ea, quae Deo placerent, & sibi congrua essent, dirigendum, ideoque paratus erat ad omnia, in quibus nullum erat manifestum peccatum; quia per hoc ipsum moraliter certus erat, talia objecta, ut superioris praecipio substantia, subdito licita evadere. Sed ut ista doctrina, atque S. Paris Ignatii obedientia plane mirabilis melius intelligatur:

ponenda vel essent certa bona, vel certa quod non essent certa mala, & consequenter quod hic & nunc licite ab ipso poni possent. Certè in tali casu quisquam prudenter praesumeret, summum Pontificem vel ex peculiari Dei instinctu talia praecipere, vel si ex providentia ac prudentia tantum humana ea praecipere; alia media adhiberetur, quorum accessione nil mali ex obedientia esset secuturum. Si ex divino instinctu praeciperet, & hoc prudenter praesumi posset, nulla in obediendo difficultas esset; si verò ex prudentia tantum humana juberet, supponendum plane esset, eum solum velle, ut subditus iter pedibus ingrederetur, aut navem illam conscenderet, ut sic obedientiam ac humilitatem subditi probaret in actione, quae ex se praecise mala non est, sed solum ut conjuncta cum evidenti vitae periculo; quod periculum implemet superior alia providentia, latente subditum, constituerat amoliri, mittendo exempli gratia paulò post triridem debite instructam, quae navem illam comitaretur, aut rhedam, quae subinde, ubi opus esset, infirmus iter pedibus ingressus sublevaretur &c. Atque ideo in tali casu haud dubie licitum esset obedire; quia subditus praesumere posset & deberet, superiorem alterutro ex istis providentis gubernari; ideoque licitum sibi esse ponere actiones, quae ex se indifferentes sunt, ut subsistent vel non subsistent extraordinariae hujusmodi providentiae; quaeque proinde non sunt essentialiter malae, sed posito tali praecipio sine peccato poni possunt, quia per illud aut per providentiam qua regulatur, evadunt bona.

Miranda S. Ignatii obedientia.

48. Respondeo quartò, me non omni superiori, sed aliquibus tantum, si talia praeciperent, obediturum. Ratio est, quia cum illa objecta independentè à praecipio sint certa mala, utique obediendum non est, posito praecipio, nisi ipsa circumstantia praecipii aut ea reddat honesta, aut certè quoad subditum ea reddat non certè inhonesta. At quodvis praecipium, à quovis superiore profectum, non est ejusmodi circumstantia; quia fieri potest, ut quis habeat, & ex longa experientia sciat se habere superiorem imprudentem, quia talia sine ratione aliis sapibus praeciperet, quique sit vir imperiosus, & parum cupidus boni subditorum, suamque tantum dignitatem & imperium curet; & c. hujusmodi superioris obtemperandum non esset; quia cum ex una parte res praecipia, sine imperio accepta, sit certa mala, & ex alia parte imprudentia & improbitas superioris obstet, quò minus subditus rationabiliter praesumere possit aliquid adesse, quod ipsum lateat, ratione cujus res illa & actio immediate praecipia non sit mala, idè in tali casu non magis licet illi talia facere ex obedientia; quam ex proprio capite sine obedientia. At si dignitas, prebitas, & prudentia Praelati talis sit, ut subditus merito praesumere possit, eum talia non imperaturum, nisi ex providentia quadam superiori, aut ex peculiari Dei instinctu ductus sciet, actiones à subdito immediate exercendas hic & nunc malas non esse, sed Deo placere; absolute pronuncio quòd subditus in tali casu absque scrupulo obedire possit, quòdque rem Deo gratissimam facturus sit, si ex prompto obediendi studio homini talia imperanti tanquam Deo obediat; idque verum est, etsi superior ille hic & nunc praeter rationabilem subditi expectationè à recta prudentiae regula deviare. Jam quia S. Ignatius moraliter certus erat, summum Pontificem, quem solum superiorem habebat, talia non imperaturum, nisi altioribus rationibus atque singulari providentia duceretur, ideo accessio talis praecipii fuisset circumstantia ipsum certificans, quòd actiones ab ipso immediate ex obedientia

Non obediendum est omni superiori jubenti ea, quae citra obedientiam sunt certa mala.

Illi obtemperandum est, cuius praecipium efficit, ut res ex praecipio potèda non sit certa mala.

Nunquam obediendum est circa actiones intrinsecè malas.

49. Quòd si actiones, immediate exercendae à subdito, essent intrinsecè malae, ut mentiri, blasphemare, votum castitatis violare &c. utique obediendum non esset, quia actiones illae non sunt indifferentes, ut subsint extraordinariis circumstantiis, à quibus honestari possint. Jam qui ad exempla allata animum adjecerit, videbit illa in iis tantum actionibus posita esse, quae ex peculiari providentia honestari poterant, & de facto honestae fuerunt. Noverat Maurus mirandam profusam sanctitatem atque caelestem prudentiam S. Benedicti, ideoque absque ulla hesitatione ad illius vocem aquas ingressus est, quae obedienti solidum iter praebuerunt. Idem credibile est, evenisse in Tyrone illo, qui accensum clibanum est ingressus. Similia haud dubie praesumi poterant, & virtualiter saltem praesumpta sunt ab eo, qui filium proprium ad superioris iussum arripuit, ut eum in profluentem injiceret; & sanè quòd praesupponi poterat ac debebat, revera inventum fuit, quia ex providentia superioris factum est, ut nullum filio nocumentum ex Patris obedientia proveniret. Jam ergò qui tales superiores haberet, haud dubie in omnibus ejusmodi, quae stante praecipio, non sunt certa mala, laudabiliter obediret. In eisdem ipse etiam paratus sum obedire, quantum spectat ad superandam difficultatem obediendi ex timore peccati, si obedirem; quamvis fortassis ex vitae amore difficultatem à me non superandam invenirem, aut ad gradiendum super aquas, aut ad me clibano ardenti immittendum &c. Sed hæc difficultas non est ad rem, quippe quae defectum meum in obediendo, non defectum virtutis in obedientia praestanda argueret.

50. Dico ergò, quòd devota, cæca & fiducialis obedientia ab omnibus praestanda sit in simili casu, quando nimirum prudentia & probitas Praelati fundant praesumptionem, qualem obedientia in allatis exemplis contenta supponebat; quòd si illa

illa desit, in rebus certò malis in sensu diviso præcepti, obediendum non est, quia omnibus resistendum est, qui certò mala præcipiunt, nisi ipsi sua auctoritate efficiant, ut subditus merito præsumere possit ea hæc & nunc non esse peccaminosa, aut certè non esse certò mala. Itaque quando hujusmodi exempla afferuntur, non proponuntur eo fine, ut per illa existimemus, quòd omnibus subditis liceat similia agere ad quemvis nutum cuiusvis superioris, sed ut sciamus, quantum Deo placeat simplex obedientia, & ut incitemur ad hujus virtutis perfectionem procurandam, obediendo simpliciter & sine discussione in rebus ordinariè præceptis, quando aut nullo modo apparet rem præceptam esse malam, aut certè quando non est certum quòd sit mala. Cæterùm hujusmodi exempla solùm probant eodem modo obtemperandum esse in similibus casibus, quando scilicet circumstantiæ superioris præcipientis eodem etiam modo se habent. Et hoc probant quod nos concedimus.

Qui dubitat, an res ut substat præcepto sit licita, peccat, si obediat.

51. Cæterùm, ut omnis æquivocatio tollatur, notandum est, duobus modis dubium esse posse de honestate rei præceptæ. Primò, prout consideratur secundùm se, antecedenter & independentè à præcepto. Secundò, prout consideratur ut subsistens præcepto, seu prout se habet consequenter ad præceptum, dubitando an liceat rem facere, etiam stante præcepto, quòd idem est ac absolute dubitare, an liceat obedire in tali materia. Hoc posito, doctrina allata solùm procedit in casu prioris dubii, quia dubitare secundo modo, est practicè dubitare de honestate operationis hæc & nunc ponendæ: in tali autem dubio nunquam licet operari ob periculum, cui homo se exponit juxta dictamen suæ conscientiæ, ut omnes unanimiter fatentur, & ego fusè exposui *quæst. 18. de Consc. prob.* per totam. Itaque non licet obedire, nisi tale dubium deponatur per judicium, quo homo judicat, licitum esse obedire, seu, rem præceptam ut subsistentem præcepto hæc & nunc esse licitam, non obstante priori dubio de honestate rei illius secundùm se, & independentè à præcepto; per tale enim dictamen rationabiliter conceptum formatur conscientia, quæ immediate regulat volitionem terminatam ad rem ut præceptam, seu ad rem in istis determinatis circumstantiis. Porò, stante isto dictamine, prius dubium evadit purè speculativum; quia non est amplius directivum operationis, utpote quæ amplius non versatur in illis circumstantiis, relatè ad quas dubitatur, sed in aliis in ordine ad quas non dubitatur; ac proinde prius dubium practicè deponitur per principia reflexa, per quæ conscientia formatur.

ASSERTIO QUINTA.

Proposium sit explicare, an & quomodo liceat obedire contra propriam opinionem, dictantem rem præceptam esse peccatum.

52. **D**IXI, contra propriam opinionem, dictantem rem præceptam esse malam, quia indubitatum est, quòd in rebus bonis aut indifferentibus liceat contra propriam opinionem obedire. Cùm enim res præcepta nec sit nec appareat mala, haud dubiè subditus, saltem quoad executionem, regulandus est per judicium & voluntatem superioris, cui obedientiam debet, non per proprium

judicium & voluntatem, quibus renunciavit. Itaque in tali casu obediendum est, quamvis subditus non concordet in suo judicio cum superiore, eò quòd superior judicet rem esse fini proposito valde utilem, atque ideo illam præcipit; cùm subditus è contrario existimet, rem ejusmodi nullatenus ad talem finem, sed ad oppositum profus conducere. Nec solùm obediendum est in tali casu, sed sanctissimè se cerit subditus, si proprium judicium neget, atque illud deponat, seque per omnia superioris judicio conformet, quousque intellectus ex vi piæ voluntatis flexi potest ad assentiendum superiori, ut solidè ac efficaciter probat S. P. N. Ignatius in *Epistola de obedientia*, allatis rationibus & auctoritatibus, quibus nemo merito refragari potest. Et sanè, quòd in tali casu cæp modo obediendum sit, subjungendo se homini locò Dei, credendo omnia esse justa & recta, omnes consentiunt. Immo SS. PP. & Magistri vitæ spiritualis perfectè onem obedientiæ in hoc ipso magna ex parte constituunt, cùm aperte dicant, neminem absque tali dispositione posse ad perfectionem obedientiæ pervenire. Videatur Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 4. cap. 15.* ubi innumeros ferè in hujus rei confirmationem adducit. Milii sufficit hæc insinuasit, quia in re indubitata non est opus divinis insistere.

Tota ergò difficultas est, an liceat obedire contra propriam sententiam, quando scilicet subditus existimat, rem esse illicitam, quam superior præcipit & arbitratur esse bonam. Porò, ut res clarius examinetur, supponendum est, subditum sic opinantem opinari proptè, & non habere certitudinem de inhonestate rei præceptæ, quia tunc haud dubiè obediendum non esset. Similiter si habeat probabilitatem de inhonestate, & nullam de honestate rei, tenetur suas rationes proponere, atque superior juxta dicta eas audire tenetur; quòd si, illis auditis & consideratis, superior (de cujus probitate & prudentia subditus merito confidit, eò quòd sciat illum non esse passione & præcipitanter solere præcipere) adhuc in sua sententia persistat, credatque rem esse licitam, illamque præcipiat, tunc quæstio locum habet, sicut habet à fortiori, quando de rebus utrimque probabilibus subditus & superior dissentiant in suis judiciis. Jam in ejusmodi casibus dico universaliter, subditum & posse & debere obedire, modò opinio illius solùm dicat rem secundùm se consideratam esse malam, & nil enunciet de ejusdem malitia etiam posito præcepto; quia si crederet rem illam, non solùm secundùm se, sed etiam ut præcepto subsistentem, esse malam, utique peccaret obediendo, quia operaretur contra ultimum & practicum conscientiæ dictamen. Jam dubium nullum est quin subditus obedire possit, si propriam opinionem deponat; cùm enim simpliciter teneatur obedire, tenetur etiam media ad obediendum necessaria adhibere. Ergò si conscientia dictans rem esse malam conjungi non possit cum bona fide de honestate obedientiæ, utique tenetur eam deponere, & sic conscientiam de suæ operationis honestate formare. Et sanè optimum consilium est, ut in rebus incertis omne ejusmodi judicium suspendat. Sed jam quærimus, an obedire possit, quamvis actualement suam opinionem retineat. His

53. Probatur assertio. Inprimis ex *cap. inquisitiois, de sent. excom.* constat, debitum conjugale reddendum esse consorti illud exigenti, non solùm quando quis dubitat, sed etiam quando probabiliter & discretè opinatur, matrimonium esse nullum,

matrimonium esse malum.

Nullum, exigit quidem Pontifex, ut levis credulitas nullitatis matrimonii explodatur, antequam liceat debitum petere; quia stante tali credulitate, nulla sunt principia, quae applicari possunt ad formandam conscientiam permittentem. At ubi loquitur de obligatione reddendi debitum, non postulat talem explosionem, quia rationem dat, vi cuius conscientia potest & debet formari per principia reflexa, quae aequalem vim habent practice formandi conscientiam, sive actu existimetur, sive actu non existimet impedimentum adesse. Ratio, quam Pontifex affert, his verbis exprimitur. *Verum cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabilis & discreta, quamvis non evidenti & manifesta; debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientia committat offensam.*

Ex qua ratione sic formatur conscientia. Reddendum est debitum quoties exigitur, quando non est evidens & manifestum, impedimentum intervenire, quamvis ille, a quo debitum petitur, probabiliter & discretè sed formidolosè existimet tale impedimentum adesse, ne lex matrimonii, quae petenti & possessori bonae fidei favet, violetur. Sed debitum hic & nunc exigitur à me, & non est evidens, impedimentum intervenire, quamvis probabiliter sed formidolosè existimet illud adesse. Ergò hic & nunc reddendum est debitum, ne lex matrimonii, quae petenti & possessori bonae fidei favet, violetur. E contrario, stante tali credulitate, petere non potest, quia nullum adest principium reflexum, ex quo aliter formare possit conscientiam, quam sicut ex directis eam formavit; ideoque illa ipsa credulitas in talicasu est practicum conscientiae dictamen, cui abque peccato nemo potest contravenire. At eadem prorsus ratio locum habet in obedientia, quando superior bonae fidei praecipit; quia subditus, non obstante suo probabilis iudicio de inhonestate rei praecipit, potest & debet per principia reflexa formare practicum conscientiae dictamen de honestate obedientiae suae hic & nunc, etsi speculativè loquendo & in ordine ad alias circumstantias probabiliter existimet actum illum esse malum.

Idem dicendum de obedientia.

Idipsum ex PP. consentiunt probatur.

54. Probatur secundò auctoritate unanimi PP. & Theologorum dicentium, obediendum esse, quamdiu non est certum, rem praecipit esse malam. Sed non est certum quòd sit mala, etsi probabiliter credatur esse talis secundum se, & independenter à circumstantia praecipit. Ergò obediendum est, non obstante tali iudicio in subdito.

Non minus licet obedire contra propriam opinionem, quam in dubio.

Et sanè quoad hoc eadem prorsus est ratio de dubio, ac de iudicio actuali. Nam aequè non licet facere, de quo dubitatur an sit honestum, ac de quo quis probabiliter existimat, quòd sit malum; in utroque enim casu haud dubiè peccatur. At, non obstante dubio de honestate rei praecipit secundum se & independenter à praecipito, juxta omnes obediendum est, quia illo non obstante, dantur principia reflexa, ex quibus consequenter ad praecipitum conscientia debite formatur. Unde fit, ut dubium illud antecedens non sit practicum sed solum speculativum, contra quòd agere licet. At eadem est ratio de iudicio incerto; illud enim non est proxima regula operationis, stante praecipito, quia conscientia ex aliis principijs formatur, ex quo fit, ut prius illud iudicium in ordine ad istam operationem in istis circumstantiis, sit merè speculativum non practicum, contra quòd proinde agere licet.

Lex certa

55. Probatur tertio, standum est legi certae

potius quam incertae, quia certum praevalet incerto, quando lex certa praecipit idem obiectum, quòd lex incerta prohibet. At certum est, quòd existat lex seu mandatum superioris, qui loco Dei praecipit illud, quòd lex incerta & solum opinata vetat. Ergò standum est praecipito certo superioris contra legem incertam & opinatam subditi.

preferenda est legi incertae, quòd utraque versatur circa idem obiectum.

Huc accedit illud aliud argumentum, quòd superior, utpote certus ac indubitatus possessor bonae fidei, non sit privandus jure ac possessione sua certae, ob incertam subditi exceptiones. Sed opinio subditi in contrarium supponitur esse solum probabilis & incerta. Ergò propter illam superior suo jure ac possessione privandus non est. Ergò subditus, non obstante suo illo iudicio, obedire debet.

56. Probatur quartò à priori. In casu praesenti, conscientia dictans obediendum esse non fertur ad idem prorsus obiectum; ad quòd fertur opinio dicens illud esse malum; quia ratio dictans obediendum esse considerat obiectum ut substantiam speciali circumstantiae, nempe prout bona fide imperatur à superiore, & prout subditus agnoscit, se multam habere certitudinem quòd obiectum praesens secundum se sit veritum. At opinio subditi non fertur ad hoc obiectum, prout afficitur ab istis circumstantiis, sed praescindit ab illis. Ergò duo ista iudicia sibi non contrariantur, sed simul existere possunt in intellectu. Ergò obediendum est, etiam in sensu composito dictae opinionis in subdito; quia iudicium considerans obiectum illud ut praecipit, est iudicium ultimum, seu practicum conscientiae dictamen, contra quòd nunquam agere licet. At prius iudicium est merè speculativum in ordine ad operandum in istis circumstantiis, quia nullo modo illas respicit, ideoque nullo modo praxim dirigit. At juxta omnes (& Celladeus in hac quaest. fateretur idipsum) licet operari & consulere contra propriam opinionem merè speculativam, quando iudicium practicum considerat rem in ordine ad circumstantias speciales, variantes rem in ordine ad moralem existimationem; quia illa iudicia non opponuntur, & unum solum ex illis hic & nunc dirigit opus. At hic est casus noster. Ergò subditus obedire debet contra propriam opinionem.

Judicium de inhonestate rei secundum se non repugnat iudicio de eisdem honestate quòd praecipitur.

57. Probatur quintò, Nisi hoc liceret, tota vis obedientiae labefactaretur, neque subditi pacifice gubernari possent. Quia unusquisque facile praetenderet, opus praecipit sibi videri malum. Et sic eluderet praecipitum superioris. Uno verbo omnia inconvenientia, quae sequerentur, si non liceret obedire in dubio, aequè sequerentur, si non liceret obedire contra propriam opinionem. Ergò aequè licet contra illam ac in dubio obedire.

Ultima ratio.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

OBJECTIONES primò. Ita discurrendum est de ratione & opinione subditi contra iusta superiorum, sicut discurrendum est de conscientia erronea vincibili; quia talis est omnis nostra conscientia, qualis est ratio. Atqui de conscientia vincibiliter erronea duo tradunt Theologorum S. Thoma 1.2. quaest. 19. art. 6. Alterum est, quòd homo simpliciter & absolute non teneatur implere conscientiam taliter erroneam, quia simpliciter & absolute potius tenetur ad eam deponendam. Alterum est, quòd in sensu composito ejusmodi erroris

erroris homo obligetur ad non contraveniendum conscientiae suae erroneae. Unde consequens est, ut talis homo necessario peccaturus sit, faciat quodcumque voluerit, ut tradit S. Thomas loco citato ad 3. & de verit. quest. 17. art. 4. ad 8. Ita pariter dicendum de subdito, scilicet quod per se loquendo & ut plurimum teneatur obedire, quia absolute & ut plurimum tenetur ad deponendam suam opinionem & conscientiam. Ratio est, quia opinio subditi contra iussa superiorum per se loquendo & plerumque est ratio errans, & consequenter per se loquendo & plerumque constituit conscientiam erroneam. Ergo per se loquendo & plerumque tenetur subditus eam deponere, & obedire; quod si eam non deposuerit, peccabit quodcumque fecerit; peccabit enim nisi obediat, cum conscientia erronea non excuset; peccabit autem si obediat, quia contra conscientiam operabitur. Ita Celladeus lib. 3. quest. 14. § 2.

Doctrina
Celladei
falsitatis arguitur

Respondeo totam hanc Celladei doctrinam & speculative falsam esse, & ad subditos circa obedientiam practice dirigendos prorsus inutilem. Est speculative falsa, quia supponit conscientiam subditi obedientiam praestituri constitui per opinionem, quam habet de malitia objecti praecipiti. Nisi enim hoc supponatur, totus discursus, prout doctrina de conscientia erronea applicatur ad opinionem illam, procedit de subiecto non supponente. At falsum est, quod talis opinio constituat conscientiam in subdito; constat enim, quod illa mere speculative se habeat, cum nil enunciet de objecto relate ad praesentes circumstantias, in quibus versatur operatio; nil enim dicit de objecto illo prout substat praecipito, sed praescindit ab omni eiusmodi circumstantia; & tamen operatio subditi in casu praesenti versari debet circa objectum illud ut praecipitum. At conscientia practice constituta est iudicium de objecto, prout subest omnibus circumstantiis, in quibus est operatio. Ergo talis opinio non est conscientia. Ergo doctrina de conscientia ad illam applicari non potest. Uno verbo, ut argumentum urgeat, debet procedere solum de opinione subditi, quando subditus opinatur, quod objectum illud sit ipsi illicitum, etiam stante praecipito. At in hoc sensu omnes admittimus, quod necessario peccaturus sit, si stante tali iudicio obediat; quia operatio erit contra conscientiam. At si non obediat, non illic peccaturus erit, quia quamvis illud iudicium sit erroneum, ille tamen error potest esse invincibilis in aliquo; in quo casu non peccaret non obediendo, ut patet.

Doctrina
Celladei in-
utilis ad gu-
bernandos
subditos.

59. Eadem doctrina ad subditos circa obedientiam dirigendos est prorsus inutilis, quia cum non sit universalis resolutio, nil est in quo subditus figere pedem possit. Certè ex eo quod solum sciat, opinionem contra iussa superiorum esse plerumque deponendam, quia est plerumque erronea, non potest determinari ad existimandum, quod hic & nunc obligetur ad eam deponendam, quia propria cuiusque opinio est ipsi probabilior, ut Celladeus in hac ipsa quest. fatetur; unde ipsi probabilior est, quod superior hic & nunc erret, quamvis sub aliis terminis per notionem generalem existimet, iudicia subditorum contra iussa superiorum esse plerumque falsa. Porro hac exceptio locum habet respectu subditi in omni casu, de quo procedit objectio; quia procedit in sensu composito iudicii dicentis rem praecipitam esse malam. Ergo nunquam scire poterit subditus, an obediendum sit hic & nunc, quia per adversarium aliquando non tenetur conscientiam depo-

neri; sed peccat eam deponendo & obediendo. Quod si verum sit, nulla erit possibilis via ad illum liberandum a timore peccati; quia nunquam scire poterit, an superior hic & nunc erret potius quam non erret; cum ipsi longè verisimilior sit, quod erret. Ergo hæc doctrina praxi inutilis est, & ad aliud non deservit, quam ad dubia & perplexitates creandas.

60. Præterea peto à Celladeo, quodnam sit principium, ex quo subditus in sententia ipsius possit ac debeat conscientiam, seu potius opinionem suam deponere? an illud, quod subditus plerumque erret damnando iussa superiorum? si hoc: contra; quia jam non aliquando, non plerumque, sed semper tenetur obedire; semper enim debeat conscientiam deponere, quia illud principium, non obstante apparentiâ maximâ de errore superioris, urget conscientiam per se. Ergo semper urget. Ergo semper obediendum est. Quod si non huic sed alteri principio subditus nitatur, afferat illud, si possit. Interim nulum est, nisi quod probat, obedientiam esse universaliter praestandam, quod verum est, ut constat ex dictis. Nec inde sequitur, quod subditus obligetur ad deponendam suam opinionem; quia, illa non obstante, obedire potest, ut dictum est. Quod si non posset obedire, illa stante, quia non posset formare conscientiam de honestate suae obedientiae, tunc certè semper obligaretur ad eam deponendam, & eâ depositâ ad obediendum. Sed antecedens falsum est.

61. Est & aliud notatu dignum, scilicet Celladeum in hac doctrina inconsequenter discurrere ad ea, quæ antea ut inconcussa novæ suae opinionis fundamenta tradiderat; nempe unum Doctorem contra alium, & multò magis unum contra plures non facere opinionem probabilem, quæ sumi possit pro formanda conscientia. Atqui doctrina præfens prorsus contrariatur doctrinæ illi. Peto enim, quid sibi velit quando dicit, opinionem subditi contra iussa superiorum esse plerumque falsam? seu quod idem est, opinionem superioris contra opinionem subditi esse plerumque veram? Estne sermo de tota collectione opinionum superioris, involvendo tam eas in quibus neminem contradicentem habet, quam eas in quibus habet contradicentes? An restringitur sermo solum ad opinionem Prælati, contra quam probi & periti contrarium sentiunt? si primum: iterum peto, an ideo subditus possit conscientiam suam deponere & subscribere superiori, quia superior plerumque non errat in sensu jam explicato, & consequenter quia subditus sic operando sequitur regulam plerumque non errantem? si hoc dicat, idem necesse est dicat de opinione cuiusvis Auctoris probi & periti, quia ille plerumque verum dicit. Ergo qui sequitur illius auctoritatem, nititur regulæ verè probabili, seu plerumque non erranti; & consequenter tam liber erit à peccato, quam subditus obediens suo superiori, modò conscientia utriusque non ex principiis reflexis, sed solum ex directis, ut vult Celladeus, formetur. Ergo tota illius doctrina, de distinctione probabilis veri & usualis, seu probabilis secundum esse & dici corruit, quia quod ille contendit esse probabile secundum dici, jam est verè probabile secundum esse, & consequenter probabilitas fundata in auctoritate unius doctoris est sufficiens regula conscientiae debite formandæ etiam quando opinatur contra alios.

62. Si dicat secundum, & sermo restringatur ad res incertas & utrimque opinabiles, peto à

bilibus & que obnoxiis est. et roniacalius.

Celladeo, ut non assumat, sed probet, quod opinio superioris plerumque verum dicat, & opinio subditi contra superiorem plerumque erret. Hoc nisi probaverit, nil concludit; incertum enim erit, an subditus sequatur regulam plerumque non errantem, quia incertum erit, an opinio superioris in rebus incertis, quae utrimque a peritis in dubium revocantur, sit plerumque vera. Et sane officium superioris in huiusmodi quaestionibus nil conducit ad hoc, ut ipsius resolutio in rebus eiusmodi sit potius vera, quam resolutio non superioris, quia superioritas nullum dat privilegium non errandi; quod & per se patet, & ex eo colligitur, quod superiores ipsi non minus differant in suis opinionibus circa res eiusmodi, quam non superiores. Ergo subditus titulo superioritatis praesumere non potest, suam Praelatum non errare, cum noverit alios tam superiores, quam subditos tenere oppositum. Unde ergo probabit, superiorem in tali casu plerumque non errare? viderit ipse, ego quidem existimo, id etiam verum esse, sed nullatenus fundor in ratione Praelaturae. Ratio ergo est, quia omnes probi Auctores, omnesque etiam viri periti & pii plerumque verum dicunt, etiam in resolutionibus hinc inde controversis, si tota collectio talium resolutionum in unum colligatur. Moveor ad hoc dicendum, quia lumine naturae notum est, Auctorem gravem, materiaeque quam tractat peritum, dignum esse fide circa suam resolutionem, quam tenet contra alios oppositum sentientes, modo eorum rationes discussit, & praesumi non possit ex passione aut negligentia sententiam tulisse. Ergo lumine naturae notum est, quod plerumque non erret in huiusmodi resolutionibus; alioquin eiusmodi resolutio non esset digna fide.

Objectio.

63. Ob. 2. Ponamus, superiorem praecipere subdito male valenti solutionem jejunii in quadragesima, manente subdito in actuali opinione, quod sit peccaturus, nisi per quadragesimam jejunet. Talis subditus inevitabiliter peccabit, si stante tali iudicio obediat, & jejunium solvat. Ratio est multiplex. In primis, subditus ille ageret contra propriam opinionem & conscientiam, quia actu existimaret omnem eiusmodi fractionem jejunii esse illicitam in universali; nec quidquam haberet speciale, cur non idem iudicaret de hac sua solutione jejunii. Secundò, sic iudicans existimat Deum nolle ut solvat jejunium. Ergo non potest simul iudicare Deum velle, ut illud solvat, seu ut obediat superiori, qui Deo contrarium jubet. Ergo non iudicat praecipuum superioris esse obligatorium, cum iudicet illud contrariari praecipuo ac voluntati divinae. Quomodo enim obligare potest, cum tota virtus obligandi in superiore in eo sita sit, quod voluntati superioris adsit voluntas divina, illamque roborat. Tertio, hinc sequitur, eos nimis superficialiter sententiam suam tradidisse, qui dicunt, obediendum esse praecipuo, quia praecipuum est certum, quod ideo praevalet exceptioni incertae. Praecipuum enim non verbale, sed verum, reale, ac certum est; quod habet vim obligandi ob suam rectitudinem & conformitatem cum voluntate divina. At hoc non est certum subdito in casu nostro, maxime cum subditus stante illa sua opinione, non possit mentaliter enunciare, quod voluntas superioris sit conformis voluntati divinae. Quarto demum, hic est casus Praetoris & Imperatoris, quem ex Aug. & S. Thoma Theologi usurpant. Ita Celladeus hic §. 3.

Celladeus

Respondeo, casum indebitè propositum esse;

proponitur enim, ac si subditus vel formaliter incongruè vel aequivalenter existimaret, nullo modo sibi licitum esse frangere jejunium, etiam stante praecipuo, quo superior jejunii solutionem exigit. At in hoc sensu frustra praetendit Celladeus, se communem sententiam impugnare, quia hoc ipsum omnes communiter docent, & nos illis assentimur. Itaque ut casus sit ad rem, debet ita proponi, ut subditus solum iudicet causam solvendi jejunium, quam superior sufficientem existimat, non esse sufficientem, superioremque in hoc suo iudicio directo errare, adeo ut haec persuasio subditi proferat praescindat ab eo, an liceat vel non liceat obedire hic & nunc, stante praecipuo. Jam quaestione sic legitime constituta, tota obiectio procedit de subiecto non supponente. In primis falsum est, quod subditus obediendo faciat contra suam conscientiam; quia talis eius opinio merè speculative se habet in ordine ad praxim, quia per se est praescindit ab eo, an solutio jejunii hic & nunc, stante praecipuo, sit vel non sit licita. Jam licitum est subdito agere contra suam opinionem speculative, Celladeo ipso fidente, quando hic & nunc in ordine ad praxim datur peculiaris circumstantia mutans moralem considerationem obiecti, quod ille per se loquendo reputat esse malum.

incongruè proponitur argumentum.

Et quidem falsum est, subditum in hoc casu non habere quidquam speciale ad existimandum, quod hic & nunc haec solutio jejunii sit ipsi licita, quamvis in universali credat, causam hic & nunc directè praesentem non esse sufficientem; ipse enim status subiecti & praecipuum superioris existimantis rem praecipuam esse directè licitam (contra quam opinionem superioris subditus non habet exceptionem nisi fallibilem, & purè opinativam) sunt circumstantiae adeo mutantes dispositionem subditi in ordine ad obediendum, stante praecipuo, ut ob illas, omnes ferme Auctores existimaverunt, subditum obedire debere hic & nunc stante praecipuo, non obstante peculiari ipsius opinione, quod superior erret in sua opinione de sufficientia motivi ad solvendum jejunium. Nulla ergo specie veritatis dixit Celladeus, nullum in hoc casu adesse peculiare motivum pro formanda conscientia, stante praecipuo, quod non haberetur in universali illo iudicio, quo subditus existimat, causam solvendi jejunium non esse sufficientem, quam superior sufficientem existimat. Dicine potest, eam causam esse nullam, quae omnes ferme Auctores traxit ad existimandum, quod liceat subdito obedire contra suam privatam ac universalem opinionem?

Patens Cel. lrdci errot.

64. Eadem aequivocatione laborat illud, quod subditus existimet, Deum nolle ut solvat jejunium: Ergo non potest simul iudicare Deum velle ut solvat jejunium; subditus enim solum iudicat, Deum nolle ut solvat jejunium, si praescindatur à praecipuo superioris, & causa solvendi jejunium directè consideretur. Verum hoc iudicio non obstante, existimare potest solvendum sibi esse jejunium stante praecipuo, quia existimare potest, Deum velle ut stante praecipuo solvat jejunium, quamvis existimet, Deum nolle jejunium solvi, si praescindatur à praecipuo. Dubium enim nullum est, quin in Deo sint duae voluntates, una quae improbat aliquid opus ut malum, si spectetur secundum se; alia quae eandem non improbat, stantibus quibusdam circumstantiis. Sic Deus improbat petitionem & redditionem debiti inter personas verè non conjugatas. Et tamen non improbat, sed probat utrumque, quando conjuges

Eadè aequivocatio in aliis argumentis laet.

conjuges existimati nullam habent rationabilem suspicionem de nullitate contractus; in d. Deus præcipit reddi debitum conjugii bonæ fidei illud exigenti, quamvis reddens debitum dubitet, in d. existimet matrimonium esse nullum, dummodo non sit certus de nullitate. Idem penitus valet in casu nostro, aliisque similibus. Nec mirum, quia non solum homines, sed etiam Deus ipse, sæpè aliter & aliter volunt & enunciant de eadem secundum diversas circumstantias, ut contingit in casu nostro.

Præceptum humanum quomodo sit titulus certus, dum versatur in

65. Neque superficialiter, sed solidissime locuti sunt, qui dixerunt, obediendum esse præcepto, quia præceptum est certum, & ideo pravalet exceptioni incertæ. Quid enim clarius, quam quod homo, qui certò est superior, & in possessione sui superioritatis, atque actu jubet illud, quod post debitam diligentiam credit & fortasse certò se esse honestum, non sit privandus possessione ac jure suo ob incertam subditi exceptionem? quis non videt illud à sacris Canonibus expressè tradi ac juberi in ordine ad reddendum debitum? Eadem porro ratio est de casu nostro, aliisque similibus. Nec dicas, præceptum non verbale, sed solum verum & reale & certum habere vim obligandi ob reſtitutionem & conformitatem cum voluntate divina. At hoc non est certum subdito in casu præſenti, cum subditus, stante illo suo judicio, non possit ne quidem mentaliter enunciare, quòd voluntas superioris sit conformis voluntati divinæ. Ergò præceptum non est illi certum. Nam contra est, quia certum est subdito, quod existat præceptum humanum, non solum verbale, sed verum ac reale; quo scilicet superior non verbaliter tantum, sed etiam realiter & actualiter vult subditum obligare, saltem hoc constare potest subdito, & quoad nos debet id ipsum constare, eò quòd præsumendum sit, superiorem habere voluntatem quam verbis exprimit. Jam hoc solum est, quod nos nomine præcepti certi intelligimus, & dicimus, tale præceptum certò existens, junctum possessioni actuali indubitati superioris, esse titulum præferendum omni incertæ exceptioni subditi. Jam non est necesse, ut hoc præceptum sit reverà conforme voluntati divinæ directæ, quam superior existimat adesse, aut quòd ab illa robor accipiat, quia per omnes, etiam per ipsum Celladeum, certò obediendum est, quando inferior absque ulla dubitatione credit superiorem verum dicere, maximè si nullam habeat rationem de eo dubitandi; & tamen neque in eo casu certum est, quòd præceptum superioris sit conforme tali voluntati divinæ, quia fieri potest ut & superior & subditus errent in suis judiciis. Ergò certitudo obligationis hic & nunc non oritur à certitudine conformitatis inter præceptum superioris & directam Dei voluntatem, quæ antecedit præceptum superioris, sed aliunde; nempe à conformitate præcepti cum divina voluntate reflectente supra ipsum præceptum humanum, seu à voluntate divina, quæ non enunciat de re secundum se, sed de re ut substantive opinioni & præcepto superioris. Atqui subditus enunciare potest, præceptum superioris esse conforme huic voluntati divinæ reflectæ, & ab illa robor accipere, quamvis illud enunciare nequeat de voluntate Dei directæ & antecedente. Hinc consequens est, quòd præceptum superioris non solum possit esse certum subdito quoad ejus existentiam, sed etiam quoad vim obligandi ortam à divina voluntate reflectæ, etsi nulla sit certitudo de

Præceptum humanum in incertis robor accipit à voluntate Dei reflexa.

obligatione, quam trahit à voluntate Dei directæ.

66. Demum certum est, quòd iste non sit casus Prætoris & Imperatoris, quem ex Augustino & D. Thoma Theologi accipiunt; nam casus ille solum procedit, quando certum est, Imperatorem aliud velle, aliud Prætorem; tunc enim indubité obediendum est Imperatori. At longè aliud est, si quis certò audiret jussionem Prætoris, quam ille diceret esse conformem voluntati Imperatoris, dum miles aliquis fallibiliter opinaretur, sed non sciret, voluntatem Imperatoris esse aliam; in hoc casu malè faceret miles non obediendo Prætori, quia præsumendum est Imperatorem nolle militem ob tales suspensiones incertas eximi ab obedientia Prætoris. Neque Augustinus, aut S. Thomas, aut Theologi docent aut insinuant contrarium. Ecce paritas ista non improbat, sed probat nostram sententiam.

67. Ob. 3. Distinctio illa divinæ voluntatis directæ, antecedentis, ac primariæ à voluntate divina reflexa, consequente, secundaria, & ex suppositione (de qua locuti sumus tam in præbatione conclusionis, quam in responsione ad præcedentem objectionem) nulla est. Ergò tota nostra doctrina ruit. Probatur antecedens. In primis distinctio illa locum non habet in rebus per se malis; in iis enim Deus nullam voluntatem habet, nisi purè permissivam, non tollentem sed supponentem rationem peccati. Ergò Deus ne quidem voluntate consequente vult talia fieri à nobis, si præcipiantur à superiore.

Secundò, si Deus haberet tales voluntates, obediendum esset superioribus, etiam quando præcipiunt quæ manifestè repugnant voluntati divinæ; quia etsi illa contrariarentur voluntati Dei antecedenti, adhuc conformia essent voluntati consequenti, quia retractaret omnes voluntates antecedentes. At consequens & per se absurdum est, & repugnat communi doctrinæ Patrum, docentium non obediendum esse homini præcipienti contrarium Deo. Probatur antecedens, quia Deus in iis, de quibus ipse, nemine consulto, per se legem tulit, non potest aut legem aut voluntatem suam subordinare legi & voluntati superiorum, alioquin se spoliaret primatu suo, & superiores divinitate donaret. Itaque voluntas superiorum resolvi debet in voluntatem divinam tantquam in primam regulam, & non vice versà. Eadem ratio probat, sapientiam divinam spoliari non posse primatu in gubernando dirigenesque homines in finem suum. Unde omnis ratio humana dirigens & regulans resolvi debet in divinam sapientiam. At nulla falsa est resolvable in divinam, nec participativè, nec conformativè. Nulla ergò falsa dirigit & regulat, id est rectè. Ita Celladeus §. 4. qui ad assertum hoc suum tam singulare ac novum comprobandum, rationes alias non affert; cum procul dubio in re tanti momenti unusquisque validissimas expectasset; sed condonandum ei est, quia meliores non habuit.

68. Unum tamen ibidem in confirmationem adducit, scilicet S. P. nostrum Ignatium in Epistola de obedientia, & notam habuisse, & suppletissime hanc doctrinam. Hoc inde probat, quòd S. Pater, intendens suos formare ad ultimum ac perfectissimum obedientiæ gradum, qui in conformitate judicii subditi cum judicio superioris consistit, nullam talem voluntatem consequentem Deo affinxit; quia, illà admittà, nulla erat ratio discordandi, nulla secus opinandi & judicandi; per ipsam enim voluntatem superioris subditus nosceret illam voluntatem Dei consequentem

quentem, ideoque factum esset ulterius querere, an bonum esset, quod jubebatur, supponit ergo nil tale dari. Proinde totus in eo est, ut subditis persuadeat, iudicium superioris esse conforme sapientiae & voluntati divinae, ad quod probandum multa adducit, quae omnia vana essent, si dictae duae voluntates distinguerentur. Una ergo tantum est, quam ut subditus assequatur, conformare se debet iudicio superioris, quod plerumque non errat. Itaque praeclearus obedientiae Doctor omnia resolvit ad conformitatem cum voluntate Dei, & ideo nec dixit, nec innuit, quod salva sit obedientia, sive superior erraverit sive non erraverit, sed totus in eo versatur, ut ostendat, iudicium superioris non errare, & conformitatem iudicii in subdito cum iudicio superioris esse medium ad habendam conformitatem cum sapientia & voluntate divina. Ita Celladeus.

Allegando Deum habet voluntatem excusantem a peccato in rebus per se malis.

69. Respondeo. Celladeum male supponere tanquam principium per se notum, quod Deus in rebus per se malis nullam habet voluntatem nec antecedentem nec consequentem, nisi pure permissivam, non tollentem sed supponentem rationem peccati; ideoque Deum non habere voluntatem, ut illa fiant, tamen a superiore praecipiantur. Tantum enim abest, ut hoc sit principium per se notum, ut sit certò falsum, & Celladeus in hoc ipso sibi aperit contradicere. Est certò falsum, quia certum est, quod ex suppositione erroris invincibilis circa talia objecta, Deus sepe habet voluntatem non solum auferentem rationem peccati ab objecto per se malo, sed etiam exigentem positionem talis operis sub poena peccati. Exemplo sint conjuges bonae fidei invincibiliter existimantes matrimonium suum esse validum, nullamque suspicionem habentes se ullo impedimento teneri, quò minus ad prolem generandam debitum licite petere & reddere possint. In hoc casu qui certè aliquando datur, Deus obligat consortem ad reddendum debitum petenti, quia irremediabiliter peccat, si debitum neget. Ergo Deus habet voluntatem aliquam, non solum pure permissivam, non auferentem sed supponentem rationem peccati, verum, habet etiam voluntatem absolute permittentem, & tollentem rationem peccati ab illo actu, imò habet voluntatem strictè obligantem ad ponendum illum actum. At ista voluntas non est voluntas primaria & directa, quae fertur in illam rem, illa enim averfatur rem illam ut malam, eamque prohibet, non jubet. Ergo diversitas haec voluntatum negari non potest in Deo, etiam circa res per se malas. Praeterea ponamus casum, quod tam superior quam subditus invincibiliter errent circa rem praecipiam, nec ullam suspicionem habeant de illius malitia, cum tamen verè sit mala & prohibita; in hoc casu peto à Celladeo, an subditus peccet obediendo? imò an non sit peccaturus, si obedientiam neget? Respondebit utique eum non peccaturum obediendo, sed peccaturum si obedientiam neget, quia haec est expressa ipsius sententia. Ergo jam in materia obedientiae admittit in Deo diversas istas voluntates, quas tamen in hac ipsa materia, & in omni alia, Deo denegat. Et sic in hac ipsa materia sibi & indubitatae veritati contradicit.

70. Ad 2. Resp. Mirum esse, hanc Celladeo apparere potuisse necessariam illationem, quod locus dandus sit istis voluntatibus in Deo circa evidentem mala, si detur circa mala invincibiliter credita bona, aut etiam praecipia; vel si detur circa R. P. A. Terilli Regula Morum, PARS II.

mala, quae non sciuntur, sed solum opinativè creduntur mala. Mirum, inquam, est, cum summi Pontifices contrarium viderint, ac declaraverint, omnesque Theologi claram inter illa duo repugnantiam agnoverint. Pontifex quidem in cap. inquisitioni, de sent. excom. declarat, conjugem certum de impedimento Matrimonii, non posse debitum reddere citra peccatum mortale, quamvis consors bonà fide illud exigat, & Ecclesia, rationibus consorti illi faventibus mota, sub poena anathematis jubet illum reddere debitum. Ergo Pontifex vidit & declaravit, nullam esse in Deo voluntatem secundariam & reflexam, exigentem redditionem debiti à consorte, ne quidem consequenter ad conjugis petitionem & Ecclesiae praecipium, modò ille certò sciat Matrimonii impedimentum adesse. Declarat enim Pontifex, eum peccaturum, si merito exigenti, & Ecclesiae contra Deum certò praecipienti obediat. At idem Pontifex longè aliter sentit de illis; qui aut invincibiliter ignorant, impedimentum adesse, aut solum dubitant de validitate contractus, aut quòd plus est, suspicantur, vel etiam probabiliter existimant impedimentum adesse; nam de primis supponit, quòd licite possint petere debitum, quòdque consors teneatur illud reddere; idem docet de leviter dubitante & suspicante, si ad consilium sui Pastoris levem illam & temerariam credulitatem explodat; de ultimo autem decernit, quòd non possit debitum petere, sed debeat illud reddere, ne vel contra legem conjugii, vel contra conscientiam committat offensam. Ecce Pontifex hic agnoscit in Deo voluntatem quandam secundariam, & quodammodo reflexam ac consequentem ad petitionem debiti, per quam exigit debitum reddi; cum tamen directè ac primaria voluntas Dei circa tales actus sit prorsus contraria, quia averfatur ac prohibet conjunctionem eorum, quae validè non contraxerunt Matrimonium.

Secus quàm malacreduntur bona, aut non sciuntur esse mala.

71. Sed & Theologi viderunt repugnantiam inter illa duo; nam & in casu allato Matrimonii, & in materia obedientiae expressè docuerunt, & debitum reddendum, & obedientiam praestandam, non obstantè probabili iudicio de materiali inhonestate rei, quae exigitur; cum tamen uno ore dixerint, neutrum faciendum, quando certò constat Deum directè velle contrarium. Ergo omnes agnoverunt distinctionem illam voluntatum in ordine ad casum dubii & opinionis incertae, quam tamen negaverunt in ordine ad certitudinem & evidentiam de contraria Dei voluntate directè. Ratio disparitatis est clara, quia quoties creatura certò novit Deum aliquid velle, statim infert, Deum ita illud exigere; ut nolit contra hanc tam claram suae voluntatis manifestationem homines audiri. Deus enim clarè intimans suam voluntatem praefertendus est iis, qui certò cognoscuntur falsò praetendere, Deum velle oppositum. Praeterea in eodem casu certò constat, homines non habere ullam vim obligandi ad oppositum; quia certum est, homines obligare non posse ad id, quod certum est Deum prohibuisse. Itaque certum est, quòd errore decepti facultatem suam excedant, ideoque nullam obligationem inducant. At quando res est dubia & incerta, non constat, Deum nolle ut obtemperemus homini vices ejus gerenti, ac praecipienti rem nobis dubiam, aut de qua opinamur quòd sit mala; imò oppositum constat, quia provida dispositio Dei debuit id determinare pro illo etiam casu, quia hoc necessarium est ad bonam & congruam itatum illorum administrationem modo humano peragen-

Theologi agnoscunt ea esse repugnantia, quae Celladeus connexa putat.

peragendam. Illa autem in casu presenti postulat & redditionem debiti in conjuge, & obedientiam in subdito; alioquin pax servari non posset, sed homo certa sua possessione nolens privaretur, idque ob exceptionem fallibilem, & læpnumero erroneam, quod est inconveniens.

Deus non
cōpletē gu-
bernet,
nisi volun-
tates aliquas
reflexas ha-
beret.

72. Sed & ratio Celladei nulla est, quia Deus per hoc, quod secundarias istas, indirectas, atque quodammodo reflexas, & consequentes voluntates habeat, non ideo donat homines divinitate, aut se primatu spoliat, sed summum primatum atque supremam prudentiam exercet; per illas enim condit leges pro casibus indirectis, qui propter ignorantiam humanam necessariō ac sæpe intervenerunt. Et sanē nisi leges pro illis etiam casibus statueret, à perfectione supremæ ac universalis providentiæ deficeret. At voluntates divinx pro istis casibus non possunt esse illæ eadem, quæ primariō & per se ac directē Deo insunt, quia illæ aliter enunciant de rebus, quàm istæ, ut pater. Illæ averlantur rem, quàm istæ non averlantur, sed sæpe imperant, positus illis circumstantiis, quæ per accidens & præter directum Dei intentum intervenerunt. Tantū ergō abest, ut per istiusmodi voluntates Deus se primatu suæ providentiæ privet, ut si illas non haberet, supremo providentiæ munere non gauderet. Fateor itaque, voluntatem ac rationem humanam semper resolvi debere in divinam, tanquam in primam regulam, & non è contra; voluntas enim humana superioris, quæ regulat subditum, resolvitur in aliquam Dei voluntatem vel directam & primariam, vel indirectam & secundariam, & ab ea robor suum accipit. Idem valet de ratione humana regulante; illa enim si regulet, resolvitur in rationem divinam vel directam vel reflexam, etsi non semper resolvatur in directam, cum ab ea nonnunquam discordet. Participat ergō vim regulandi à ratione reflexa, quæ Deus judicat congruum esse, ut subditus sequatur rationem sui superioris etsi falsam, quando invincibiliter putat illam esse veram, aut quando illi non constat quod sit falsa, sed probabiliter præsumere potest quod sit vera.

S. P. Ignatius agnovit
voluntatem
reflexam,
qua Deus
vult subdi-
tum obedi-
re, etsi judi-
cet superio-
rem errare.

73. Nec minùs perspicuè fallitur Celladeus in doctrina S. Patris Ignatii proponenda, quàm deceptus est in iis, quæ præcesserunt. Certum enim est, S. Patrem expressè agnovisse in Deo voluntatem illam secundariam, quam Celladeus consequentem appellat, quia in illa ipsa Epistola de virtute obedientiæ, ubi hortatur suos ad ultimum gradum perfectionis obedientiæ, quæ in conformitate iudicii subditi cum iudicio superioris consistit, atque ubi expressè probat, perfectionem obedientiæ haberi non posse, ubi deest iudiciorum conformitas, notanter supponit, & tradit, substantiam obedientiæ haberi posse, stante dicta iudiciorum difformitate. Hæc enim habet nu. 12. *Præterea nisi hac obedientia iudicii existat, fieri non potest, ut vel consensus voluntatis, vel executio talis sit, qualem esse oportet; naturam enim ita comparatum est, ut animi nostri vires, quæ appetitiva dicuntur, sequantur apprehensivas; & nisi adhibeatur vi voluntas, iudicio repugnante, diu obtemperare non poterit. Quod si forte quis aliquo temporis spatio obediat per communem illam apprehensionem, quæ censeatur, perperam etiam præcipienti parendum esse, certè id stabile ac fixum esse non potest, atque ita perseverantia deficit, vel saltem obedientia perfectio, quæ in promptè & alacriter obediendo consistit &c.* Pergit enim declarando imperfectiones obedientiæ, nisi oriatur ex conformitate iudicii subditi cum iudicio supe-

rioris. Ecce S. Ignatius apertè supponit subditum & posse, & debere obedire superiori, etsi exalimet illum perperam ac mala imperare, quia communis omnium persuasio est, quod obediendum sit in rebus malè imperatis.

74. Præterea in Constitutionibus antea citatis expressè tradit, obediendum esse in omnibus, in quibus manifestum peccatum non apparet. Itaque S. Pater supponit, hanc voluntatem secundariam ex hypotheti ignorantiæ nostræ dari in Deo, illamque sufficere ad hoc, ut subditus in casu dubii, in dō & in casu dissensus à superioris iudicio obedire possit, modò non sit certus, superiore mala præcipere. Neque hinc sequitur, nullam esse rationem discordandi in iudicio directo, aut fatuum esse concordiam in illo ulterius quærere; quia quamvis hæc voluntas Dei innotescat subdito per imperium superioris, atque ideo de illa voluntate consequenti nulla sit opinionum varietas, nisi tamen consentiant in iudicio directo, necesse est proprietates perfectæ obedientiæ deficere, uti S. Pater ibidem fusè demonstrat. Itaque hortatur omnes ad istam conformitatem; ut sic non solum obediant, sed sine murmuratione, atque aliis imperfectionibus obedientiam præstent. Caterum inter reliquas rationes eam offert, quod sequi iudicium superioris sit medium opportunum, ut iudicium nostrum conformetur rationi ac iudicio divino; quia potius alienæ quàm propriæ prudentiæ standum est in causa propria; maxime autem illius, quem loco Dei præpositum habemus, confisi Deum per illum certius ac melius nos directurum, quàm si proprium iudicium sequamur. Itaque haud dubiè S. Pater salvam putavit plenitudinem obedientiæ, quamvis per accidens superior erraret; si ipsè, & potissimum si subditus, invincibiliter existimet illum iusta ac Deo placencia jubere. Imò salvam existimavit substantiam obedientiæ, tamen si obediens dubitet, aut etiam existimet, superiorem in suo iudicio directo errare; modò ex universali illa persuasione formet sibi conscientiam, quod obediendum sit in rebus etiam perperam præceptis, quando manifestum non est, quod sint malæ. Atque ita demum constat, Celladeum in omnibus ac singulis istis probationibus & confirmationibus à vero deviasse.

ASSERTIO SEXTA.

Propositum sit Celladei de obediendi obligatione doctrinam proponere, illiusque falsitatem, insufficientiam, & inconsequentiam aperire.

75. **I**NPRI-MIS Celladeus asserit, subditum absolute & simpliciter teneri ad obediendum per se loquendo, & ut plurimum; quia quamvis peccet, si contra actualem opinionem suam opinioni superioris contrariam, operetur, nihilominus tenetur ad suum iudicium deponendum; sicut quamvis omnis homo peccet, qui agit contra conscientiam vincibiliter erroneam, nihilominus simpliciter loquendo tenetur ad oppositum, quia tenetur conscientiam deponere, & sic legi obedire; ita pariter in casu nostro, subditus plerumque & per se tenetur superiori obedire, & suum iudicium illi submittere, quia iudicium subditi contra iudicium superioris plerumque est falsum, & erroneum. Ergo plerumque & per se tenetur deponere opinionem suam, utpote quæ plerumque erronea est.

76. Deinde

Hoc verum potat, et si subditus certò credat se præceptam esse malam.

76. Deinde asserit, subditum teneri ad obediendum contra omne proprium iudicium omnibus in rebus quæ cum manifesto peccato conjunctæ non sunt. Quales non solent esse res utrimque controversæ. Et hoc verum reputat etiam pro casu, quo certum subdito videretur peccatum esse, quod jubetur; quia etiam respectu talium iudiciorum verum est, quòd subditus plerumque erret, quando contra superioris iudicium iudicat. Et sanè, si quælibet existimata certitudo esset legitima exceptio contra præceptum superioris, non esset difficile talem certitudinem & prætereundè & comparare, & sic obedientia nimis facile evacuetur. Atque hinc non est difficile subdito iudicium suum deponere, quia iudicia subditorum contra mentem superiorum plerumque sunt falsa. In iis autem, quæ plerumque falsa sunt, facile quis credit se falli, nisi irregularem aliquam & specialissimam rationem habeat. Atque hinc sequitur quòd per se loquendo, & plerumque subditus teneatur suum iudicium, utpote erroneum, deponere, & obedire. Dixi plerumque, quia omnes superiores, præter Concilium generale & summum Pontificem sunt fallibiles, & consequenter præcipere possunt contraria voluntati divinæ; & tamen ex alia parte habemus legem Dei clarè præcipientem, ut obedientiam superioribus. *Luca 10. Math. 23. ad Ephes. 6. Item 1. Petri 2. subiecti igitur estote omni humane creature propter Deum, sive regi tanquam præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis. Jam concordiam quærere non possumus distinguendo illas duas voluntates, alioquin faceremus quemlibet superiorem infallibilem, utpote cuius voluntas connexam haberet voluntatem consequentem approbativam Dei. Sicut ergò superiores dicti errare possunt, ita dari potest exceptio contra illorum imperium; sed ad hoc requiritur magna & particularissima probatio. Nec mirum, quia ejusmodi superiores non sunt minus defectibiles, quam leges purè humane. At illæ nonnunquam deficiunt, ideoque ubi peccant emendatione indigent, & corriguntur per episcopiam. Idem prorsus dicendum de superioribus fallibilibus; nonnunquam enim errant, ideoque præceptum illorum correctione indiget; quæ correctio per specialissimam & irregularem rationem habetur. Ita Celladeus §. 5. & 6.*

Ratio communis per Celladeum non excusat ab obediendo, sed ratio specialis excusat.

Duo si si principia Celladei.

77. Hæc doctrina duobus falsis principiis nititur: primum est, quòd subditus simpliciter teneatur suam opinionem deponere, & sic obedire; sicut habens conscientiam vincibiliter erroneam, simpliciter tenetur eam deponere, & legi divinæ obedire. Hoc falsum est, quia iudicium illud subditi non est iudicium conscientie regulans opus, sed merè speculativè se habet, ut ostensum est. Nec argumenta Celladei valent ad suadendum oppositum. Unde non est necesse subditum deponere iudicium suum, sed, eo stante, potest & debet obedire. Alterum est, quòd non dentur illæ illæ voluntates in Deo, quod etiam constat esse falsissimum. Nullius autem momenti est, quòd dicit quemlibet superiorem eo ipso fore infallibilem, si talis voluntas consequens daretur in Deo. Id enim non sequitur: primò, quia superiores, quos fallibiles novimus, ex malitia præcipere possunt, quæ tam ipsi quam subditi certò notant esse contra præceptum Dei. Secundò, errare possunt ea præcipiendo, quæ ipsi falsò putant esse honesta, quæ tamen subditi certò vident esse inhonesta, ut videre est in Episcopo præcipiente conjugii redditionem debiti, quando conjux certò novit impedimentum intervenisse,

quamvis illud probare non possit. Tertio, et si nec ipse nec subditus dubitent de honestate rei præceptæ, fieri potest ut alii errorem detegant atque subdito manifestent, in quibus aliisque ejusmodi casibus obediendum non est, quamvis superior humanus obediendum exigat, neque in iis casibus adeest voluntas Dei reflexa approbativa. Itaque clarè falsum est, quòd quisvis superior in ea hypotesi esset infallibilis, quia certum est, quòd Deus voluntate consequente non semper approbet omnes ejus iussiones, sed solùm aliquas. At qui infallibilis est, eam prærogativam habet, quòd Deus infallibiliter omnes illius iussiones approbet.

78. Nec falsis tantùm fundamentis nititur hæc doctrina, sed ipsa quoad se est etiam falsa. Vult enim plerumque sed non semper obediendum esse. Et sanè haud dubie loquitur in casu incertitudinis de inhonestate præcepti; nam si sermo sit pro casu evidentie & certitudinis de malitia rei præceptæ, res est extra controversiam. Avoloquendo pro casu incertitudinis, qualem nos in progressu disputationis proposuimus, Patres & Theologi universaliter loquuntur, nec ullam exceptionem ponunt, ut ponit Celladeus; sed & rationes allatæ æqualiter convincunt de omni casu incerto. Itaque errat Celladeus, auctoritatibus irrefragabili rationibusque convincentibus se opponit, dum, stante incertitudine de honestate rei præceptæ, asserit aliquando esse, aliquando non esse obediendum.

Opinio Celladei de obedientia SS PP contrariatur.

79. Fallitas hujus doctrine ex eo etiam probatur, quòd doctrina ista, et si videatur practica, & ad praxim dirigendam tradita, tamen si subsistat, prorsus inutilis est ad praxim, atque in rebus incertis totam obedientiam evacuat. Ratio est, quia subditus nunquam in particulari scire potest, an hic & nunc possit ac debeat propriam opinionem deponere & obedire; aliquando enim non debet obedire, quando scilicet habet rationes particulares apud ipsum prævalentes. At semper has habet, quando est contrarie opinionis cum suo superiore, quia suum cuique opinatum probabilius est. Quamvis ergò habere possit hoc iudicium universale, quòd plerumque erret opinando contra superiorem, tamen ex hoc principio nil inferri potest in particulari hic & nunc, quia, illo non obstante, aliquando immò sæpè datur exceptio, qua stante, nec potest nec debet subditus opinionem deponere & obedire. At si hoc dicatur, nunquam sciri potest in individuo, an hic & nunc deponenda sit propria opinio, sed potius semper in individuo retinenda est, quia illa apud subditum peritum, etiam post diligentem rei discussionem, multum prævalet opinioni contrarie, quam falsam reputat, ac reputavit non solum consequenter, sed etiam antecedenter ad præceptum superioris. Unde enim, quæso, scire poterit, se hic & nunc debere deponere hanc, non verò illam opinionem, si non minùs una quàm alia ipsi vera videatur, & superior in utraque apud ipsum a què deceptus habeatur? Ecce si doctrina ista admittatur, subditus per eam dirigi non poterit, sed semper perplexus manebit, an debeat opinionem deponere & obedire, an verò eandem retinere debeat, & obedientiam negare. Ergò doctrina hæc datur pro regula, quæ omni regulandi vi caret; quales sunt alie etiam doctrine à Celladeo in hoc opere propositæ, ut suis locis ostensum est.

Non in Celladeo tam obediendum est uti vacuat.

80. Præerea, ex hac ipsa possibilitate exce-

Opinio Celladei

Iadē discō-
lis favet
eorsūq; fo-
vet.

tionis tota vis obedientiæ facile evacuetur, quia in rebus hujusmodi incertis nulli unquam discolor defuerunt, aut desse poterunt rationes irregulares, & apud ipsum specialissimæ in favorem partis, quam sequitur. Ergo licet non poterit opinionem deponere & obedire. Ergo ex hac doctrina tota obedientia in incertis evacuabitur. Ergo doctrina ista est falsa, utpote quæ & præterdit salvare vim obedientiæ, quam destruit, & regulam pro debite obediendo proponit, quæ tamen neminem in ullo casu particulari regulare potest ad obediendum, sed potius deterrit homines ab obedientia præstanda, omnesque in miram perplexitatem inducit, atque, quod caput est, discoloris, & iis, qui vehemēti passione moventur, maximè favet, sternitque eis viam ad pertinaciter inhærendum suæ opinioni, obedientiamque negandam. Dicendum ergo est, nullam dari exceptionem, sed in omnibus dubiis obediendum esse, opinionemque subditi, si id esset necesse, semper in omnibus ejusmodi casibus esse deponendum, quod etiam ex ipsis Celladei principis mox evincetur.

Celladei
cōtradictio.

81. Neque falsa tantummodò est, falsisque principis nititur hæc opinio Celladei, sed in ea tradenda ipse sibi revera contradicit. In primis asserit certitudinem existimatam de malitia rei præceptæ non eximere subditum ab obligatione obediendi, à qua tamen eximitur ob rationem irregularem & specialissimam. Hæc inter se pugnant, quia ratio illa specialis non ultra progredi potest pro conscientia formanda, quam ad certitudinem existimatam, & rariò ad eam pertingit. Ergo non magis eximere potest ratio irregularis & specialis, quam rationes quæcumque, quæ vim habent inferendi, & actu inferunt certitudinem existimatam; quia quod eximit, non est ratio præcisè, sed ratio valida magnam faciens præsumptionem veritatis. Sed ista præsumptio non est major in ulla ratione speciali, quam ut inferat certitudinem existimatam. Ergo si certitudo existimata non tollit obligationem obediendi, neque ratio specialis eam auferre poterit. Præterea ratio irregularis ex suo conceptu non est melior & efficacior ratione regulari & ordinariâ, neque specialissima melior est aut validior communissimâ. Ergo tota diversitas aut excessus in eo est, quod una magis certificet, seu vehementius moveat, quam alia. At in casu nostro specialis ratio non magis certificet, nec vehementius movet quam communis, quæ supponitur ita subditum movere, ut certò existimet rem præceptam esse malam. Ergo vel utrumque vel neutrum eximit subditum ab obligatione obediendi.

Alia Celladei
inconfir-
quentia &
cōtradictio.

82. Præterea sic arguo; si ratio irregularis & specialissima excusat, ideo est ex mente Celladei, quia plerumque contingit rationes ejusmodi esse veras, etiam quando superior judicat oppositum. At si hoc sit verum, verum etiam est, quod rationes certitudinem existimatam inferentes, plerumque veræ sint, etiam quando superior judicat oppositum; quia non est minor connexio cum veritate in istis, quam in illis, quando superior æquè in utroque casu à subdito dissentit. Imò si rem examinemus, existimo rationes, quæ apud subditum doctum & non improbum, nec vehementi passione ductum, ad certitudinem existimatam pertingunt, plerumque esse veras. Ratio est, quia sunt tales, si loquamur independentem ab imperio superioris; quod adeo clarum est, ut si de hoc dubitetur, nil sciri possit de connexione

Opiniones
apud subdi-
tum peritū
certæ, p̄-
sumq; con-
nectuntur
cum verita-
te, est su-
perior con-
trarium ju-
dicet.

illius motivi verè incerti cum suo objecto. At affectio imperii non mutat res, aut rationes independentem ab imperio stabilitas ac habitas. Ergo, etiam stante imperio, sunt plerumque connexæ cum veritate. Ergo Celladeus ad consequenter loquendum dicere debuisset, certitudinem existimatam eximere subditum ab obligatione obediendi, quia si contra talem certitudinem obediatur, plerumque errabit, & Dei legem violabit. Et sanè ita est, haud dubie enim peccaret, qui contra talem certitudinem obediret, quia faceret, quod certò credit esse malum. Unde quamvis concedam licitum esse obedire contra propriam opinionem actualem, illud tamen intelligendum est de opinione, quæ apud subditum est opinio, & habetur pro judicio incerto, non autem de opinione, quæ apud ipsum & quoad ipsum est certa, & pro certa habetur; hic enim, stante tali persuasione, non minus urgetur ad non obediendum, quam si reverà haberet veram certitudinem & evidentiam de inhonestate rei præceptæ. Quòd si loquamur non in sensu composito, sed in sensu diviso, non apparet quomodò subditus aut debeat, aut possit talem opinionem deponere; quia quando ad illam reflectit, rationes faciunt fidem certam, & illæ superioris, etiam adjuncto præcepto, hanc non impediunt. Quomodò ergo tenetur tunc opinionem deponere. Ratio ad hoc sufficiens non est, quòd subditus plerumque erret, si contra superiorem judicet, & quia quamvis hoc in universali admitti possit ut verum, tamen certò videtur verum non esse, quando rationes subditi periti & probi eodumque prævalent, ut rem ipsi certam faciant. Ergo in eo casu nullum habet principium, ex quo juxta sententiam Celladei mutare possit suam sententiam, aut eam deponere, quamdiu rationes, quibus motus est, vim suam retinent. Itaque Celladeus ex hac parte dicit quod probare nequit, nempe subditum debere opinionem deponere, & obedire, cò quòd in tali casu plerumque erret. Tenetur quidem subditus rationes suas examinare, easque superiori proponere, Quod si superior illis non moveatur, sed in sua sententia permanferit, & subditus consequenter ad hoc & ad novam examen suarum rationum, eas invenit certitudinem apud se amplius non facere, tenebitur obedire juxta dicta, sive deponat sive non deponat opinionem. Sed si rationes examinatae fidem plenam, ut antea, & certitudinem apud illum afferant, peccabit si obediat, quia faciet quod certò malum reputatur; neque ullum est principium, ex quo, stante tali judicio, conscientiam debite formare possit, ut constat ex dictis.

83. E contrario, si sermo sit de rationibus irregularibus & specialissimis, quæ magnam vim intellectui subditi faciunt, vel superior eas ignorat, vel scit. Si ignoret, subditus regulariter loquendo debet eas superiori manifestare, fietque, plerumque ut superior opinionem mutatam sit & subdito confensus, si illæ sint tam valide ut Celladeus videtur supponere. Quòd si superior antea earum conficius sit, vel certè postea eas à subdito audierit, & tamen post maturam earum considerationem in sententia sua permanferit, tunc subditus tenetur obedire, idque ex regula ac mente Celladei, quia subditus ille in tali casu dissentiens à suo superiore plerumque errat, neque ulla est ratio excogitabilis cur plerumque erret, quando uterque rationibus communibus movetur, & non erret plerumque quando uterque easdem profus rationes

iones speciales & irregulares considerat. Ergo tunc subditus ex illo principio potest suspendere sententiam, & tenebitur obedire, sive illam suspendat, sive non. Ergo tantum abest, ut istantibus rationibus specialissimis, subditus eximatur ab obedientia, quia plerumque contingit eum verum dicere, etsi à superiore dissentiat, ut ex opposito plerumque erret juxta principia Celladei, si illis à superiore rejectis adhaereat. Itaque Celladeus non solum sibi contradicit, sed ex omni parte falsa tradit, atque rem ad eum confusè proponit, ut nemo ex vi doctrinæ ab eo traditæ scire possit, quid in rebus incertis agere, aut quando obedire teneatur.

In sufficientia doctrinæ ipsius ulterius proponitur.

84. Confirmatur hoc ipsum. Aliquæ rationes speciales & irregulares sunt invalidæ, nec plerumque connectuntur cum vero. Aliæ, etsi videantur plerumque connecti, non tamen plerumque connectuntur cum vero, & hoc scitur,

quando, iis auditis, periti & probi & maximè superiores contrarium sentiunt. Nihilominus omnes istæ rationes sæpè approbantur à subdito ut veræ ac probabilissimæ. Jam ergo unde sciet subditus, quænam sint illæ rationes speciales, quæ illum eximant, quænam, quæ illum non eximant ab obedientia? Nulla certè ei suppetit via in sententia & doctrina Celladei, qui ita rem proponit, ut timoratis & obedire cupidis scrupulum injiciat, ne contra rationes sufficienter eximentes obedientiam præstent, discipulis autem & malè morigeratis viam laxet ad frequentem inobedientiam & præstandam, & honestandam. Discipulis enim, ut dictum est, & hominibus passione irretitis nunquam desunt rationes irregulares, & apud istos specialissimæ, pro rebus & opinionibus, ad quas afficiuntur. Absurda ergo & falsa est sententia Celladei, à qua talia necessariò sequuntur.

QUÆSTIO QUADRAGESIMA-SEPTIMA.

Utrum liceat Confessario pœnitentem absolvere contra propriam opinionem?

Status quaestiois rectè proponitur.

HAC de re agit Celladeus lib. 3. quaest. 15. putatque à fortiori non licere Confessario absolvere pœnitentem contra propriam opinionem in sensu composito illius, cum subdito contra eandem obedire non liceat. Verum sicut in superiore quaest. erravit circa subditum, ita & in hac à vero aberrat circa Confessarium, uti mox ostendetur. Interim noto, eum in propositione quaestionis ita loqui, ac si sermo esset de sensu composito opinionis, quæ Confessarius crederet pœnitentem non esse absolvendum, sed esse indispositum ad absolutionem recipiendam. Verum hic non est status quaestionis: haud dubiè enim peccat, qui dat absolutionem illi, quem absolutè credit esse indispositum ad eam recipiendam. Sensus ergo quaestionis est, utrum Confessarius probabiliter actu existimans, v. g. quòd illicitum sit scribere lucri causâ in die festo, absolvere possit pœnitentem, qui bonâ fide sequitur opinionem contrariam, quam constat esse probabilem; adeo ut opinio Confessarii feratur ad rem illam secundum se, & præscindat à modo, quo illa apprehenditur, atque hîc & nunc à pœnitente exercetur. Jam quod hic sit sensus quaestionis, certum est ex mente Theologorum, qui quaestionem tractant, & ex eo evincitur, quòd si concedatur licitum esse Confessario absolvere pœnitentem contra talem suam opinionem, contenti erimus, cum aliud cum communi sententia non intendamus. Communem ergo hanc sententiam quibusdam rationibus stabiliam, ut sic aperiat aditus tam ad refutanda ea, quæ Celladeus, quam quæ Theologus ille (contra quem egi quaest. 2.) contra nostram communemque sententiam afferunt.

ASSERTIO UNICA.

Licitum est Confessario absolvere pœnitentem, qui bonâ fide sequitur opinionem certò probabilem de directâ honestate rei, opinioni Confessarii contrariam. Idè licitum est Confessario, etiam in sensu composito suæ opinionis directæ de objecti illius inhonestate.

Confessarius licet absolvit pœnitentem contra propriam opinionem.

2. **P**ROBATUR primò. Illa Confessarii opinio est merè speculativa, & impertinenter se habet in ordine ad iudicium, quo Confessarius practicè dirigi debet ad dandam absolutionem, id est, in ordine ad iudicium determinans, an pœnitens peccaverit peccato formali ac imputabili, & an ipsi liceat eodem modo in posterum operari. Ratio est, quia omnes bene norunt, quòd pœnitens in operando non reguletur opinione Confessarii, sed propriâ. Rursus omnes sciunt, fieri posse, ut pœnitens veram sequatur opinionem, quamvis Confessarius putet eam esse falsam. Et quod plus est, omnes sciunt, pœnitentem taliter bonâ fide procedentem posse invincibiliter errare, si erret, & consequenter posse non peccare, etsi sequatur opinionem falsam. Imò sæpè scire possumus ac præsumere, quod vel non erret, vel erret invincibiliter, eò quòd diligentiam adhibuerit, & ab alio Confessario aliisque peritis didicerit rem esse licitam, illisque fidem dederit, nec ullam habeat rationem credendi potius Confessario, quem hîc & nunc accedit, quam priori, aliisque peritis, quos consuluit; cum vel ipsemet norit, vel fama communis ferat, eos esse sapien-

Opinio Confessarii impertinenter se habet ad iudicium, quo regulatur ad absolvendum pœnitentem.